

ВІСТНИК

(Nachrichtenblatt
des Bundes
zur Befreiung der Ukraina)

Союза визволення України

Виходить що тижня в неділю.

Річна передплата вносить 15 К., 15 Мар., 3 Дол., 6 рублів,
піврічна 8 К., 3 рублі, квартальна 4 К. 50 сот., 1.75 руб.
Кожда зміна адреси 50 с. Ціна сього числа 40 сот., 15 коп.

Редагує Комітет.

Видає і відповідає за редакцію: Микола Троцький.
Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 19.
Адміністрація: Tür 6. Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся; з приводу того не входить ся в ніяку переписку.

IV рік. Ч. 50.

Відень, 9-го грудня 1917.

Ч. 180

ПРОСИМО ВИРІВНЯТИ ЗАЛЕГЛУ ПЕРЕДПЛАТУ!

Річники „Вістника“ з 1915 (неповний) і 1916 рр. можна дістати поки-що по 15 К.

Справа миру й Україна.

Німецькі часописі доносять з Цюриху, що між петроградським правительством і Українською Центральною Радою ведуть ся переговори щодо спільної акції в справі миру. Ленін мав приректи Центральній Раді відповідне число українських представників на мировій конференції для обстоювання спеціально українських жадань.

По другим відомостям з Берна швайцарського Українці ніби-то постановили почати мирові переговори з центральними державами на власну руку.

Так чи инакше, Українці мусять і напевно будуть в тій чи иншій формі співрішачим чинником при заключенню миру та при усталенню нових міжнародніх відносин в Европі.

Той шлях, яким Україна приходить до мирових переговорів, є шляхом відбудови своєї державности, отже він цілком протилежний до того шляху, яким приходить до миру Росія.

Від вибуху революції в Росії не уставала безупинна внутрішня політична боротьба, дезорганізація господарського життя, а результатом сього є розклад армії і самої держави.

Непереможна анархія з елементарною силою пхала Росію до ліквідації війни й передала вкінці власть в руки тих елементів, які мають сміливість се зробити.

Дипломати почвірного порозуміння нічим не можуть залякати теперішніх репрезентантів державної влади в Росії. На погрози союзників використати занепад російських фінансів Ленін відповів їм, що Росія проголосить себе банкрутом.

Можна думати, що союзники Росії не примусять її до таких рішучих кроків, які принесли-б страшні фінансові втрати їм самим. Перед можливістю сих втрат европейська буржуазія спинить ся і не виключене, що разом з Росією засядуть до переговорів з центральними державами й її союзники.

Рішучість, з якою російське правительтво простує до миру, починає викликати поважні сумніви щодо можливости провадити війну далі нелише у Франції, але й в Англії й Америці.

Чим ширший круг справ охоплять мирові переговори, тим важнішою для України буде коли не безпосередня, то хоч посередня участь в них.

Право націй на самоозначенне має знайти своє практичне приміненне саме на прикладі України. Український нарід закінчив уже в загальних рисах своє державне формування й европейські держави мали-б лише санкціонувати повстанне нової державної одиниці.

Про відношенне України до Росії по відомостям з Цюриху „почнуть ся переговори по заключенню миру“, але відношенне України до европейських держав мусить зазначитись вже на мировій конференції.

Змаганне Українців до миру не має того розпучливо-елементарного характеру, як в Росії, не зважаючи на те, що мирові гасла на Україні проголошено одностайно майже безпосередно по вибуху революції.

Боротьба за мир провадила ся на Україні безупинно й послідовно, як серед війська, так і між цивільним населенням, і ся боротьба не була на Україні предметом спору та справою якоїсь окремої партії, а спільним ділом цілого народу.

Ціла Україна була по революції таким же заборолом мирового руху, як і демократичних засад загально-російської революції.

Але в той час, як Росія йшла до миру через анархію, на Україні мировий рух відбував ся поруч з невинним організуванням країни біля її центральних інституцій.

Як то не дивно може здавати ся, але поруч з мировим рухом на Україні відбувалось енергічне організування українського війська.

Українські військові сили причинили ся до перемоги над консервативно-імперіалістичним російським рухом Корнілова й мабуть не допустять до ліберально-радикальної контрреволюції Керенського.

В часі переговорів про завішенне зброї український міністер війни стягає з північного фронту 360.000 українського війська на Україну, щоб боронити волю України від евентуального нападу зі сторони російської реакції. Та Україна не легковажить безпеки й з иншого боку.

Нечуваний розмах організаційної здатності, яку виявив український народ дотепер, показує, що Україна зможе боронити свої межі з усіх боків.

В момент початку мирових переговорів Україна виступає сильнішою і кріпше сконсолідованою ніж сама Росія і се забезпечує їй змогу участі на мировій конференції.

Присутність представників України на мировій конференції надасть особливу вагу й життєве значіння засаді самоозначення націй. Українці не лише самі „означуть ся“, але й стануть прикладом для самоозначення інших націй.

Не забудуть російські Українці і про небезпеку, яка загрожує їх закордонним братам. Коли українські землі австро-угорської монархії мали-б стати предметом торгу між Австрією і проєктованою польською державою, то українська республіка не повинна до сього допустити.

Українська справа в австро-угорській монархії, через проєкти прилучення українських земель до Польщі стане міждержавною справою і не може бути інакше полагоджена, як українська справа в Росії.

На таке полагодженне справи зложить ся воля українського народу по обох боках кордону, який не допустить щоб над ним далі панували інші народи.

Ухвали зїзду народів у Київї.

В рядї попередніх чисел „Вістника“ подавали ся звідомлення з перебігу нарад зїзду народів у Київї. Тепер подаємо отсе ухвали сього дуже важного зїзду.

Про федеративний устрій російської держави. Зїзд народів, скликаний у Київї Центральною Українською Радою, обміркувавши на своїх засіданнях з 21 по 28 вересня н. ст. справу майбутнього устрою російської держави, спинив ся по спеціальних рефератах і дискусії на таких тезах: 1. Головною хвилю державного устрою Росії, як при старім ладї, так і по революції є надмірне зосередженне законодавчої й виконавчої влади; 2. Уґрунтована на сім принципі державна машина не може справно йти та гальмує розвиток держави; 3. Через велику економічну різноманїтність країв і народів Росії, зосередженне влади затримує розвиток господарської самодїяльності людности, причинюєть ся до визискування окраїн неробочими клясами центру, а тим самим і до економічного занепаду сього осередку; 4. Упорядкування цілої низки економічних справ життя трудового населення, як земельна та переселенська справи, громадська допомога й таке инше, потребують гнучкого й різнородного національно-адміністративного апарату, приложеного до місцевих і побутових особливостей населення; 5. Коли небувала щодо свого напруження в світї війна поставила перед державною машиною особливі вимоги щодо швидкості та продуктивності її роботи, вона показала цілковиту свою нездатність, не маючи змоги задоволити найнеобхідніших життєвих потреб і досить часто пригнічуючи громадську працю, яка могла-б задоволити ці потреби; 6. Теперішній безлад, як на фронтї, так і в тилу по всіх відділах державного життя має своїм джерелом централїстичний лад; 7. Для рятунку держави від тої руїни, яка на неї чекає, конче треба зараз же перебудувати державу на зовсім нових підвалинах, які не лишали-б жадної можливості централїзації; 8. Треба мати на увазі, що історія виробила два типи державного устрою для величезних держав, країв яких всі коло купи, а саме або централїстичний (унїтарний) або федеративний; 9. Головне домаганне сучасної демократії: широка участь громадян в державнім життї і потреба порядкування сим життєм законодавчим, а не адміністративним способом (напр. обрахунки видатків)—можливе тільки при федеративнім устрою держави; 10. Республіканський лад може міцно стояти тільки в федеративній державі, бо в централїстичних державах легко можна робити зміни державного ладу через захопленне центральных установ; 11. Центральна влада може мати довірре всіх верств людности, а значить і мати силу тільки при федеративнім устрою; 12. Через те, що Росія

складаєть ся з багатьох народів, які мають більшу чи меншу національну самосвідомість, ріжноманїтну національну культуру, історичне минуле та в економічнім відношенні вони складають окремі своєрідні кола, єдино придатною формою федерації є така, котра основана на національній підставі; 13. Великі краї, заселені одною національністю, можуть на бажанне або поділити ся на кілька федеративних одиниць або, лишаючи ся одною федеративною цілістю, дати автономію окремим частинам краю; 14. Ті національності, котрі, як напр. жидівська, розпоршені по всій державі й ніде не мають свого краю, користують ся правом мати екстериторіально-персональну автономію. — Зважаючи на згадані міркування, зїзд народів, скликаний Центральною Укр. Радою, визнає, що Росія повинна бути федеративною демократичною республікою.

Про національно-персональну автономію. Уважаючи на те: а) що цілковите територіальне розмежуванне заселяючих Росію народів неможливе; б) що між ними є народи, котрі не складають більшості ні в однім краю; в) що національно-територіальна автономія не розв'язує остаточно питання національних меншостей і малих націй, — зїзд народів, скликаний Центральною Українською Радою, постановив: 1. кождий з населюючих Росію народів має право на національно-персональну автономію, тобто на організуванне нації в публично-правовий союз, до якого можуть входити всі члени даного народу на всім просторі держави; 2. обсяг правування, а також і певні форми внутрішньої організації національно-автономної установи визначають Національні Установчі Збори даного народу, скликані на основі вселюдного, рівного, безпосереднього, тайного, пропорціонального і без ріжниць поду голосування; 3. державний закон забезпечує національним меншостям, скількість яких досягає в якімсь краю визначеного законом числа, право користувати ся своєю мовою, як в місцевих державних чи краєвих установах, так і в органах місцевої самоуправи.

Про загально-державну та краєві мови. Зважаючи, а) що беззаконні заходи скинутого царського правительства до цілковитої русифікації народів викликали в сїй справі багато недорічностей, які дуже шкодять культурному життю республіки; б) що справедливе означенне права народів Росії на рідну мову, яке забезпечувало-б вільний шлях до широкого розвитку самостійних національних культур, є загальною потребою і повинно бути зроблене зараз же перед скликаннем Установчих Зборів; в) що повноправні щодо сього громадяне повинні все-таки взяти на себе й низку обов'язків, які обмежуватимуть права їхніх мов, але які потрібні з огляду на державний добробут, — зїзд народів, скликаний Центральною Українською Радою, постановив: 1. Від часу революції всі мови республіки стали цілком рівноправні й через те в майбутній російській федеративній республіці має бути на завше забезпечена цілковита воля всіх мов в приватних і приватно-правових зносинах; 2. Головні революційні органи майбутніх окремих держав—частин федерації повинні признати одну або кілька мов даного краю за краєві мови для зносин адміністративних органів з громадянами, а також з центральними органами федеративної одиниці та між собою; такими правними мовами мають бути мови всіх народностей, число яких в данім краю досягає якоїсь скількості, визначеної законом; 3. Вільні громадяне російської федеративної республіки повинні признати російську мову, яка найбільше зрозуміла більшості людности, мовою загально-державною для зносин центральных органів федеративних одиниць з центральними органами федерації та між собою; 4. Школа, церква, суд повинні бути щодо мови, як і в усіх інших відношеннях, цілком вільні й кермувати ся тільки бажаннями заінтересованих осіб, а через те признанне рос. мови загально-державною не дає їй жадної переваги в справі шкільній, церковній та судовій над иншими мовами республіки.

Про Установчі Збори. Зїзд народів вважає, що незалежно від скликання всеросійських Установчих Зборів повинні бути скликані на демократичних підвалинах краєві Установчі Збори, котрі мають установити, як норми відносин країв до центральных органів федерації, так і певні форми внутрішньої організації автономних установ даного народу чи краю.

Про мирову конференцію. Виходячи з тих засад: а) що майбутня конференція повинна відбуватися під гаслом повного права всіх народів на самоозначення; б) що при визначенні майбутніх державних кордонів і встановленню міжнародних забезпечень (гарантій) будуть розв'язувати ся життєві питання всіх народів, в тім числі і позбавлених власної держави, а через те і свого міжнародного представництва; в) що при встановленню нових державних кордонів одна держава не повинна передавати інші і ділити народи без їхньої на се волі; г) що представники Росії на мировій конференції повинні домагатися скасування всяких громадянських, політичних, національних та віроісповідних обмежень по всіх державах міжнародного єднання, а також міжнародного забезпечення прав національних меншостей; — зїзд народів, скликаний Центральною Українською Радою, постановив, що в представництво Росії на мировій конференції повинні входити й представники заінтересованих недержавних народів.

Про Раду Народів у Києві. Виходячи з засад, наведених в постанові про майбутній устрій російської республіки та про шляхи до його здійснення, зїзд народів, скликаний Центральною Українською Радою, постановив: 1. Для розроблення і переведення в життя всіх тих заходів, котрі будуть потрібні для здійснення всіх тих завдань національного й краю-автономно-федеративного будівництва та для організування Союзу Народів, утворити зложений на вказаних далі засадах осібний повносільний орган — Раду Народів; 2. в склад Ради Народів має увійти по 4 членів від кожного народу, який мав представництво на зїзді; 3. при голосуванні кожний народ має два голоси, незалежно від числа присутніх на данім засіданню повноправних членів Ради Народів, представників сього народу; 4. Раді Народів належить право приймати в свій склад представників від тих народів, котрі не брали участі в зїзді; сі нові члени мають ті самі права, що й інші дійсні члени Ради; 5. Раді Народів надасть ся право запрошувати по своему бажанню потрібних для праці людей з правом дорадного голосу; 6. Раді Народів надасть ся право утворювати при собі всі ті установи, котрі будуть потрібні при її праці, та зробити для сього відповідні видатки; 7. для об'єднання праці національних військових організацій при Раді Народів може бути утворений Центральний Військовий Комітет; 8. в справі своєї внутрішньої організації Рада Народів сама повинна виробити постійний парламент; 9. місцем перебування Ради Народів є місто Київ, але при потребі Рада може засідати і в іншій місці.

Про „Раду національностей“ при тимчасовім правительстві в Петрограді. В праці, скерованій, як до внутрішнього перебудування республіки, так і до забезпечення зовнішнього її добробуту під час війни та при виробленню найбільш зручних і для всіх народів однаково придатних умов почесного миру, тимчасове правительтво є заінтересоване в піддержці та авторитетних вказівках з боку всіх народів Росії і через те зїзд народів постановив вказати тимчасовому правительству на потребу перетворення „особаго совещання на областной форме“ при тимчасовім правительстві, яке має бути органом для оборони інтересів народностей.

Про Білорусів. Зїзд народів Росії, скликаний Центральною Українською Радою, вислухавши заяву представників П. Ради білоруських організацій про те, що значній частині Білоруси, захопленій ворогом, загрожує небезпека бути відірваною від решти Білоруси, й уважаючи, що такий насильний поділ був би найбільшим порушенням права білоруського народу на самоозначення, — уважає потрібним, щоб тимчасове правительтво негайно видало декрет про автономію Білоруси в межах російської демократичної федеративної республіки з необхідним прилученням до автономної Білоруси також всіх захоплених ворогом міст і місцевостей в етнографічних межах розселення білоруського народу.

Про козацтво. Вислухавши реферат представників „Союзу козацьких військ“ про козацтво на основі історичних даних, зїзд народів російської республіки постановив: 1) признати козацтво між народами російської республіки самостійною галузю,

яка утворила ся через особливі обставини історичного буття і має всі права на незалежне існування; 2) всіма засобами підпирати змагання козацтва до порядкування свого життя на основі самоозначення; 3) вітати приєднання до зїзду народів вільного козацтва на повноправного члена до кола вільних народів російської демократичної республіки, федеративного перебудування котрої вони домагають ся.

Про Лотишів. Вислухавши заяву лотиських представників про те: а) що частина Латвії—курляндська губ. і деякі повіти лїфляндської губ. — захоплені Німеччиною;... в) що лотиський народ на своїх соймах і зїздах останніх двох років виявив свою волю, щоб усі землі, заселені Лотишами в етнографічних межах під назвою „Латвія“, а саме: курляндська губ., південна частина лїфляндської губ., режіцький, люціцький і двинський повіти витебської губ. й заселені Лотишами смуги сумезьких губерній були злучені в одну демократичну одиницю в російській федеративній республіці; г) що бажане лотиському народови злучення частей Латвії не нашло до сеї пори підмоги з боку тимчасового правительства; д) що непевне становище лотиського народу й невідомість про дальшу долю захоплених місцевостей Латвії та про відношення тимчасового правительства й російських демократичних кол до справи окупації непокоїть лотиський народ, як в межах Росії, так і в зайнятих місцевостях, — зїзд народів постановив: звернути увагу тимчасового правительства на потребу негайного видання особливого декрету про об'єднання всіх згаданих частей Латвії та про утворення автономної лотиської демократичної одиниці, яка шляхом самоозначення має увійти в склад російської федеративно-демократичної республіки.

Про литовську справу. Стоячи на ґрунті суверенного права кожного народу й уважаючи, що правительтво не має права розв'язувати долі народів і країв без їхньої згоди, а також вислухавши заяву литовських представників: 1) що Всеросійський Литовський Соїм в Петрограді висловив ся в червні 1917 р. за утворення суверенної литовської держави в етнографічних межах, форму котрої повинні визначити Литовські Установчі Збори, скликані на демократичних підвалинах; 2) що тимчасове правительтво уже після проголошення права народів на самоозначення прилучило своїм декретом сувальську губ. до майбутньої незалежної Польщі й передало польському ліквідаційному комітетові справу порядкування установами сувальської губ., хоча під час виборів до всіх Державних Дум людність ясно висловила свою волю, вибираючи за представників лише Литовців і даючи їм накази домагати ся прилучення до автономної Литви сувальської губ., з виїмкою тої її часті, людність якої забажає зостати ся при Польщі; 3) що захопивши мало не всю Литву, Німеччина береть ся тепер до розв'язки справи політичного існування Литви, а через те настає час, коли й Росія повинна виявити своє відношення до прав литовського народу, — зїзд народів постановив звернути увагу тимчасового правительства на необхідну потребу видання особливого декрету, яким повинно бути признане право литовському народови на утворення суверенної литовської держави з частей російської та пруської Литви, а також з литовської частини сувальської губернії, при додержанню засад самоозначення.

Деклярація Поляків. Член польського представництва на зїзді п. Лукашевич прочитав на останнім засіданні від імени київської групи польської соціалістичної партії (лівиці) таку заяву: „Київська секція польської соціалістичної партії (ППС), будучи виразницею інтересів революційного польського пролетаріату та трудового селянства Польщі й в тойже час заступаючи інтереси місцевого польського пролетаріату, що здавна живе на Україні яко національна меншість, стоячи на ґрунті своєї програми й тактики та зважаючи: а) що ґрунтовне та всебічне перебудування державного організму та громадянства на широких демократичних підвалинах може бути досягнене тільки при умові цілковитої політичної незалежності; б) що всяке підлягання іншій державі затримує розвиток громадянства, всіх творчих сил народу та, збільшуючи визискування підлеглих іншій державі трудящих народніх мас, ослаблює

сили революційного пролетаріату та трудового селянства в їхній клясовій боротьбі за визволення з економічного, політичного та національного гнету; в) що тільки при умові цілковитої політичної волі свого краю революційний пролетаріат може з успіхом провадити свою класову боротьбу за досягнення необхідних соціалістичних завдань, — польська соціалістична партія щодо революційного пролетаріату Польщі є виразницею ідеї цілковитої самостійної Польщі. Будучи рівночасно заступницею інтересів місцевого польського пролетаріату та трудового селянства на Україні як національної меншости та зважаючи: а) що з погляду на інтереси робочого пролетаріату й трудового селянства пригноблених народів федеративний устрій російської держави дає найсприятливіші умови для боротьби пригноблених народів за своє національне визволення; б) що федерація є добровільною братерською спілкою вільних в середині й незалежних одна від другої держав, — польська соціалістична партія приєднується до революційного руху української демократії, наскільки українська демократія майбутній федеративний зв'язок з Росією ґрунтує на державності України“.

Штучка пана Більського.

(Або як і чим воюють Поляки проти Українців).

Приходить одного разу до канцелярії Української Громади в Білій на Підляшчю запрошення від місцевої інспекції дати відповідь про національність села Жабинка, кобринського повіту на Полісся. І одночасно було додане прохання до жабинської місцевої командатури від одного з місцевих мешканців про відкриття в сих місцевостях білоруської школи та спровадження в сій цілі вчителя-Білорусина з білоруської учительської семінарії з міста Слоўма.

Знаючи, що ні з одним з сусідніх народів український народ не має таких точних, ясно зазначених етнографічних меж, як із білоруським, що тої національної мішанини, яка подібується на польській, мадярській, румунській і московській границях, немає тут зовсім і що Жабинку ділить цілих 75 кілометрів від межі з Білорусинами, я був здивований присутністю білоруської колонії в Жабинці. Звертаюся до етнографічно-національної мапи Європи, аби не зрадити ся у своїй пам'яті: в Жабинці й коло неї замешкують тільки Українці.

Лишається одно, поїхати й на місці вияснити справу. Телефоную до командатури про час і ціль приїзду. В сей час перебував у Білій один приїзний товариш Тарасовський. Оповідаю йому таку оказію й запрошую поїхати вкупі. На другий день були ми вже в Жабинці. Командатура знаходиться в яких 350—400 метрів у віддалі й ми рішався не впрост до неї йти, а трохи збочити, перейти селом і поговорити з народом.

Жабинка — се було перед війною невеличке містечко з великим відсотком Жидів. Тепер лишило ся від неї не більше третьої часті всіх будинків, замешканих переважно Жидами. Але нам щастило. День був погідний, місцеве населення подібувало ся на кождім кроці. Були тут і з самої Жабинки, а більше з околичних сіл і хуторів; деякі приїхали на торг, деякі яко робітники, а деякі по наряду й по ріжним запотребованням командатури.

Поки перейшли всім селом і дістали ся до командатури, багато разів була нагода вступати в балачку то з поодинокими, то з групами селян. Здивованне з обох сторін. Селяне дивують ся панам, що говорять по їхньому, а ми тій чистоті, кришталевій неперочности української мови, що чула ся від них. А особлива насолода велухати ся в приваблююче дзюркотання жіночої мови. Сум огортав серце та жаль на власну долю, яка вже з дитинства гонила мене по чужих краях і примушувала вчити ся української мови лише з книжок.

Маючи на увазі нашу задачу, став я ще пильніше вслухувати ся й шукати хоч натику на білорусину. Ні-

одного слова, ніодного згуку, щоб нагадував мову наших північно-західних сусідів. Навіть про який небудь, хоч мажуський, вплив не може бути мови.

Перед командатурою здивуємо значкового (адютанта), зазнайомили ся й оповіли про мету нашого приїзду. В сей мент з'являється ся в дверях середнього росту, надзвичайно тонкого стану, елегантно одягнений в білий літній стрій, жовті німецькі чоботи, легку чорну пелерину, моторно вюнкій панок. Представили ся. Назвав ся Більським. Ага, шибнула думка, таким назвищем було підписане прохання про білоруську школу. Заговорив швидко, наче знаючи, хто ми такі й по що приїхали.

Як пізніше й вияснило ся, п. Більського спеціально закликав командант порозуміти ся з нами. „Розумієте“, говорив він після деяких моїх запитів майже чистою українською мовою з невеличкою примішкою російських слів, „я сам Литовець, весь мій рід походить з одної званої литовської шляхетської родини. Правда, тепер я рахую себе за Поляка. Але тільки за Поляка! Бо який же я Поляк, коли мій дід лише й умів говорити по литовськи! А якби навіть і Поляк! То що з того? Кожда людина на мій погляд мусить жити виключно інтересами того краю, де живе. Святий обов'язок кожного інтелігентного чоловіка жити й дбати про той нарід, про тих людей, серед яких і із яких живе!“.

„А чому ви хочете закладати тут білоруську школу, коли нарід говорить по українськи“ — запитав я. „Та що ви, я зовсім не намагаюсь сього. Головне, аби школа. А яка, се другорядна річ. Нарід не розбере, він такою мішаниною говорить, і польською і руською і білоруською і малоруською, що годі якийсь дати перевагу. Тому то довго над сим я і не думав“.

В сей мент запрошують всіх нас до команданта. Займаємо місця й командант — старий, сивий Баварець звертається до мене з запитом про національність тутешнього населення. Коротенько оповідаю про наші спостереження в часі переходу селом і що тут окрім Жидів виключно українське населення.

Потім звертається командант до п. Більського, що останній скаже на моє твердження. І якеж велике було наше здивованне! Майже в цілогодичній промові доводив Більський не так нам, як присутним німецьким офіцерам, що на світі ніякий український народ не існує, що се ніщо инше, як дрібна відміна російського, що „Малороси“ тіж Росіяне, себе так вони називають і такими почувують ся.

Тутешні місцевости — виводив далі п. Більський — заселені мішаниною, тут панують понад все білоруські впливи й ся область була весь час тереном боротьби двох народів, російського й польського. Кождий із них, само собою зрозуміло, представляє цілковито протилежний світ: перший — схід, другий захід. А як захід є побідником сходу, то повстає важний момент, в якій орієнтації виховувати тутешнє населення. Все, що хоч трохи нагадує російщину й приближає до неї, не повинно мати місця при науці в народніх школах. А українство — то та сама російщина, навіть одні і тіж літери, літери сходу. А допускати навчання російськими буквами — пускати вовка до отари.

А сьому легко запобігти, закінчив п. Більський, звернувши ся до білорусини, де є дві течії, католицька й православна. Перша є західною орієнтацією, де наука проводить ся латинськими літерами, а друга східною, з руськими буквами. А що Білорусини трохи різнять ся від тутешніх людей, то заводити треба тут тільки білоруські школи з латинським письмом!

На деякі заперечення з мого боку п. Більський розвинув всі знані польські теорії про страшну боротьбу двох великих народів, про велетенське змагання заходу зі сходом по лінії польсько-російських взаїмних відносин, про страшну небезпеку українства, яке дає населенню орієнтацію на схід та — і без сього не міг п. Більський обійти ся, — сприяє

розвиткови шпигунства на користь Росіян, утруднює переведення військових розпорядків і т. д.

Далі вияснило ся, що Більський мав намір закладати школу не в Жабинці, де живуть переважно Жиди, а в селі Стребново, 3 кілометри від Жабинки, яке заселяють виключно Українці і в яким потім заложено українську школу; веде її місцева учителька—Українка.

І стало нам дивно по тих палких промовах і великій прихильності п. Більського до просвітної роботи, чому то за увесь час двохлітньої німецької окупації ні разу не прийшла йому думка закласти хоч одну школу для народу, а тут на тобі! Запалав любовю до шкіл та ще й білоруських!

Справа дуже проста і ясна: почали закладати ся українські школи, народ став до них горнути ся, і се ріжних панів Більських кололо в очі й у них раптом прокинулася ся непоборна любов до шкіл!

На Підляшшу, де відсоток справжніх Поляків досить значний (20%), де населення через темряву не може відрізнити нації від релігії, там вдаєть ся Полякам закладати польські школи навіть без переходової білоруської стадії. Але тут на Полісью, серед православного населення, треба було придумати ту переходову стадію від білорусщини з латинкою до Польщини. Дійсно п. Більський показав ся геніальною та спритною людиною!

Дня 16 травня прибули до Жабинки Січовики, а Більський вже 15 травня (дату можна й попередню поставити) послав проханье про заснованье школи. Якої буть, хоч татарської, коли не можна польської, лиш аби випередити й перешкодити заснованню ненависної української школи. Мудрий, нема що й казати, п. Більський і мабуть для сеї його мудрости є він членом польської „Ради Стану“ у Варшаві.

Як же відносить ся до сього народного „представника“ сам нарід, як цінить його діяльність. О! дуже хвалить, запитайте котрого з місцевих селян або Жидів, то він вам скаже. Та знають його і в дальших околицях, верст за 30—40 від Жабинки.

Але звісно, нарід невдячний. Дикуни, звичайно. Не можуть справедливо опінити його любови до краю, не можуть зрозуміти його видатної діяльності і длятого з ненавистю оповідають про те, як по відвороті Москалів розіздила під проводом п. Більського комісія й переводила опие знищеного, спаленого, зруйнованого й відбирала у переляканого населення нетілько грошами, а навіть і натурою за свою роботу.

А як хто небудь не мав чим заплатити, Москалі все знищили, то не мав права й на те, щоб у нього записана була шкода.

Взагалі-ж нарід і досі чекає результату від подорожі й записування п. Більського, а то тим більше, що він і члени його комісії вже давненько відбудували ся...

Біла на Підляшшу, 24/XI 1917.

Микола Шатовал.

Українські школи на Підляшшу й Полісью.

42. В с. Великих Болотах, кобринського повіту. Відкрита 3 вересня 1917 р. Має дві групи. Всіх учнів 120. Учителю В. Петровський.

43. В с. Маленково, кобр. пов. Відкрита 3 вересня с. р. Дві групи. Всіх учнів 30. Учит. С. Верещоца.

44. В с. Челещівичах, кобр. пов. Відкрита 3 вересня с. р. Дві групи. Всіх учнів 50. Учит. М. Дідко.

45. В с. Мазурах, кобр. пов. Відкрита 3 вересня с. р. Дві групи. Всіх учнів 24. Учит. А. Бачинський.

За правильною наукою в сих школах наглядає учитель Мет. Гондарюк.

46. В с. Стемброво, кобр. пов. Відкрита 29 серпня с. р. Має дві групи. Всіх учнів 44. Учит. А. Веретельник.

47. В с. Саках, кобр. пов. Відкрита 8 вересня с. р. Дві групи. Всіх учнів 26. Учит. Ф. Матусевич. Крім того учитель Ф. Матусевич наглядає за наукою в народній школі в Стемброво.

48. В с. Сулічово, кобр. пов. Відкрита 3 вересня с. р. Дві групи. Учит. В. Бондарюк.

49. В с. Седлищах, володавського повіту. Відкрита 15 вересня с. р. Дві групи. Всіх учнів 36. Учит. К. Лунько.

50. В с. Осові, володав. пов. Відкрита 21 вересня с. р. Дві групи. Учнів 60. Учит. М. Федаків.

51. В с. Горках, володав. пов. Відкрита 18 серпня с. р. Дві групи. Учнів 24. Учит. М. Мусевич.

52. В с. Литвинах, кобр. пов. Відкрита 3 жовтня с. р. Наука ділить ся на дві групи. Всіх учнів 105. Учит. В. Шаповал.

53. В с. Очках, кобр. пов. Відкрита 3 жовтня с. р. Дві групи. Всіх учнів 36. Учит. М. Свицерський.

54. В с. Шебриц, берестського пов. Відкрита 3 жовтня с. р. Всіх учнів 40. Учит. Ф. Скрипиченко.

55. В с. Курниці, берест. пов. Відкрита 3 жовтня с. р. Одна група. Всіх учнів 25. Учит. С. Гейченко.

56. В с. Черни, берест. пов. Відкрита 3 жовтня с. р. Одна група. Учнів 25. Учит. І. Коляда.

57. В с. Гутовичах, кобр. пов. Відкрита 7 жовтня с. р. Дві групи. Учнів 42. Учит. С. Горбатюк.

За наукою у вище перелічених шістьох школах наглядає учитель (студент-медик) Ев. Пазинський.

58. В місті Кобрині, на Городенщині. Відкрита 3 жовтня с. р. Учнів 25. Учит. Д. Мельник.

59. В с. Легатах, кобр. пов. Відкрита 15 жовтня с. р. Учнів 35. Учит. Г. Красько.

60. В с. Гуцьках, кобр. пов. Відкрита 15 жовтня с. р. Учнів 25. Учит. А. Волосюк.

61. В с. Капдоносах, володав. пов. Відкрита 7 жовтня с. р. Учнів 60. Учит. Є. Корчагін.

62. В с. Заканалі, константинівського пов. Відкрита 21 серпня с. р. Учнів 24. Учит. К. Музир.

63. В с. Гранах, константин. пов. Відкрита 3 жовтня с. р. Дві групи. Учнів 25. Учит. З. Липка.

64. В с. Лукувисько, константин. пов. Відкрита 22 жовтня с. р. Наука ділить ся на дві групи. Всіх учнів 50. Учит. Я. Сергієнко.

65. В с. Малашевичах, більського пов. Відкрита 22 жовтня с. р. Дві групи. Учнів 30. Учит. Є. Пазинський.

66. В с. Муравець, берест. пов. Відкрита 22 жовтня с. р. Всіх учнів 38. Учит. Й. Троць.

67. В с. Межеліссі, пружанського пов. на Городенщині. Відкрита 22 жовтня с. р. Учнів 90. Учит. М. Кенди.

68. В с. Деревкові, пинського пов. Відкрита 23 жовтня с. р. Учнів 32. Учит. В. Трояновський.

69. В с. Хоцішові, ковельського пов. Відкрита 29 жовтня с. р. Учнів 35. Учит. П. Павлович.

70. В с. Черче, ковель. пов. Відкрита 29 жовтня с. р. Учнів 25. Учит. П. Мінько.

71. В с. Ир, кобр. пов. Відкрита 3 листопада с. р. Учнів 35. Учит. О. Костач.

Резолюції четвертого з'їзду української соціалдемократичної робітничої партії.

Резолюції четвертого з'їзду української соціалдемократичної робітничої партії у Києві про всеросійські й Українські Установчі Збори та про бльоки в часі виборів до одних і других подали ми вже в 177 ч. „Вістника“, а тут подаємо дальші резолюції.

Резолюція про політичний момент.

На однім з дальших засідань з'їзд ухвалив таку резолюцію про політичний момент, запропоновану Поршем:

1. Сучасна російська революція відбувається в атмосфері всесвітньої імперіалістичної війни, котра тягне за собою нечуване знищення продукційних сил народного господарства на всім світі, колюсальну пролетаризацію широких мас людности, зубожіння пролетаріату та дрібногородської і сільської буржуазії.

2. Імперіалістична війна, потреби котрої не можуть бути задоволені при сучаснім стані розвитку продукційних сил, як цілої Європи, так і кожної окремої держави й особливо Росії, веде російську державу до повної економічної руїни: дезорганізація народного господарства, повне виснаження продукційности праці, руїна транспорту, фінансовий крах, вичерпання засобів продукції, гостра харчова криза, а в результаті безробіття, злидні і т. ин.

3. Перед російською революцією стоять величезні соціально-економічні завдання, які вимагають свого розв'язання в процесі розвитку революційного руху, за якими стоять основні соціальні сили революції — пролетаріат, селянство й армія: революція земельних відносин, робітнича справа, національне питання, перетворення унітарної централізованої держави в федеративну державу, цілковита децентралізація і демократизація управи, державне впорядкування господарського життя в усіх його галузях, в першу чергу продукції й поділу харчових продуктів і річей першої потреби, активна політика до демократичного миру і т. ин.

4. Сучасна російська революція з такими складними й величезними завданнями розвивається разом з тим в атмосфері виразних класових суперечностей буржуазії й пролетаріату, капіталістів і поміщиків з одного боку та пролетаріату й дрібного спавперизованого селянства з другого боку; при таких обставинах в процесі революційного руху буржуазія й пролетаріат стають на ворожій позиції класової боротьби, а се робить неможливим співробітництво антагоністичних клас в творчій процесі великої революції в Росії.

5. Сім місяців спроб коаліції клас в організації державної влади, сім місяців досвіду праці коаліційного міністерства показали яскраво, що коаліційна влада здатна тільки затягувати імперіалістичну війну, бороти ся з визволенням селянства й робітництва з феодально-кріпацьких форм капіталістичного визиску, гальмувати визволення та зріст творчости націй Росії; зміцнювати імперіалістичні змагання буржуазії в Росії; чинити перешкоди організуванню і боротьбі революційного пролетаріату, селянства та війська; руйнувати господарські та фінансові основи держави, викликаючи анархію, сей наслідок незадоволення соціально-економічних потреб мас, і готуючи тим всім ґрунт для контрреволюції.

6. Сучасна російська революція, тягнучи за собою нечуваній в історії всіх дотеперішніх революцій переворот в соціально-економічних відносинах, викликаючи широкий відгомін у величезних робітничих масах західної Європи, збуджуючи в них нахил до скинення пут капіталізму, до соціальної революції, а рівночасно й спинення імперіалістичної війни, що може повести за собою повстання пролетаріату в західній Європі,—стає прольогом і початком всесвітньої соціальної революції.

Тому четвертий зїзд української соціалдемократичної робітничої партії проголошує:

1. Що як у цілій державі, так і в окремих її краях мусить бути негайно утворена одна революційна демократична влада, влада зорганізованого пролетаріату, селянства й війська.

2. Що ся влада мусить в основу своєї діяльности покласти: а) активну політику до спинення імперіалістичної війни, підтримуючи нахил пролетаріату й цілої революційної демократії, як в Росії, так і осередніх воюючих державах до демократичного миру, без анексії і контрибуцій, на основі самоозначення націй, роблячи найенергічніше давління на всі правительства держав, втягнених у війну, й дбаючи про забезпечення права заінтересованих націй та про участь їх у міжнародній мировій конференції; б) передачу всієї поміщицької, державної, кабінетської, удільної, церковної і монастирської

землі в розпорядження і завідування земельних комітетів, зреорганізованих в революційно-демократично-однороднім напрямі; в) рішучу контролю державної і краєвої влади при найближшій участі зорганізованого пролетаріату, за продукцією і поділом продуктів фабрично-заводської промисловости; г) фінансову політику в напрямі максимального оподаткування великого капіталу й майна, конфіскацію військових прибутків і навіть часткову конфіскацію капіталів; д) перетворення російської держави в федеративну російську республіку; е) широку децентралізацію і демократизацію влади в державі утворенням перш за все краєво-національних автономних органів революційної влади з широкою компетенцією в усіх галузях краєвого життя, в тім числі поширення територіальної (на всю Україну) й предметної компетенції Генерального Секретаріату Української Центральної Ради, який, являючи ся найвищою краєвою владою на Україні, має опирати ся на зорганізованій революційній демократії України й творити її волю.

Резолюція, запропонована Винниченком, перепала. Тексту її не маємо й не можемо тут навести.

Ухвалені зїздом резолюції по питанням, які були предметом реферату Садовського, звучать:

Резолюція про відношення до Центральної Української Ради.

Уважаючи: 1) що Українська Центральна Рада повинна стати найвищою революційною державною владою на Україні; 2) що Українська Центральна Рада може стати такою владою тільки тоді, коли опираючи ся на революційній демократії нашого краю, вийде на шлях рішучого розв'язання всіх соціально-економічних і національно-політичних завдань, поставлених революцією на Україні; 3) що діяльність Української Центральної Ради в сім напрямі повинна забезпечити найбільше здобутків від революції для українського робітництва; беручи разом з тим на увагу: 4) що більшість Української Центральної Ради, складаючи ся з представників дрібнобуржуазії, нездатна через своє класове становище додержувати ся послідовної і рішучої революційно-демократичної тактики, ухильючи ся раз-у-раз в бік дрібнобуржуазійного націоналізму, — четвертий зїзд партії постановляє: 1. Члени української соціалдемократичної робітничої партії які входять в склад Української Центральної Ради, повинні творити окрему й самостійну політичну фракцію і, беручи активну участь в діяльності Ради, піддержувати Українську Центральну Раду як орган всієї революційної демократії України. 2. Українська соціалдемократична фракція Ради повинна додержувати ся в своїй діяльності послідовної революційної тактики соціалдемократії та викривати невтриманість тактики інших фракцій Ради. 3. Діяльність фракції в Раді повинна йти в тіснім контакті з соціалдемократичними фракціями інших національностей, маючи своєю метою утворити спільну соціалдемократичну фракцію. 4. У своїй діяльності фракція, являючи ся автономною організацією партії, мусить керувати ся програмою, постановами партійних зїздів та директивами її Центрального Комітету.

Резолюція про відношення до Генерального Секретаріату.

Визнаючи: 1) що процес творення державного життя України являється ся життєвою справою українського пролетаріату, що при сучасних обставинах сей процес не може дати найкращих наслідків, як для цілого краю, так і для його трудящих мас без активної участі в нім представників робітництва; 2) що Генеральний Секретаріат являється одним зі здобутків революційного руху в сім процесі,—

четвертий зїзд української соціалдемократичної робітничої партії постановляє: 1. Участь представників партії в Ген. Секретаріаті, відповідальнім перед органом революційної демократії У. Ц. Радою, необхідна. 2. Входячи в склад Генерального Секретаріату, члени партії провадять свою діяльність згідно з постановами партійних зїздів, під контролею Центрального Комітету УСДРП. 3. Завданням партії являється широка агітація в масах, яка вказувала б на значіння Ген. Секретаріату як правно-революційного засобу до утворення державної України. 4. УСДРП. має енергічно піддержувати Секретаріат

в усіх його заходах, котрі простують до: а) розширення меж інструкції з 4 серпня 1917 р., б) утворення на Україні міцної краєвої революційної влади, в) задоволення національних і соціально-економічних потреб українських трудящих мас в процесі розвитку революції.

Разом з тим четвертий з'їзд української соціалдемократичної робітничої партії вважає, що Генеральний Секретаріат мусить твердо стояти на ґрунті спільності інтересів демократії всіх національностей на Україні.

Резолюція про відношення до Всеукраїнських Рад робітничих, селянських і військових депутатів.

Беручи на увагу: 1) що Всеукраїнські Ради робітничих, селянських і військових депутатів, являючи ся політичними центрами революційної демократії на Україні, відіграють велику роль в справі об'єднання, зросту активності та самодіяльності сил революції—пролетаріяту, селянства та війська; 2) що зміцнення й розвиток цих революційно-демократичних органів має першорядне значіння для переможного закінчення самої революції,—

четвертий з'їзд української соціалдемократичної робітничої партії рекомендує членам партії брати активну участь в них і засновувати відділи цих організацій на місцях, утворюючи в них фракції УСДРП.

Разом з сим четвертий з'їзд української соціалдемократичної робітничої партії вважає: 1) що завданням членів партії в означених організаціях є направляти їх на шлях рішучої послідовної тактики української соціалдемократії, простуючи до того, щоб політичні виступи цих організацій йшли в напрямі директив УСДРП; 2) що ці організації в своїй діяльності не повинні затемняти керуючої ролі соціалдемократії серед робітництва та відповідних груп селянства й війська; 3) що в інтересах об'єднання всіх революційних сил України Всеукраїнські Ради робітничих і селянських депутатів повинні змагати до того, щоб перетворити ся з національних організацій в загально-краєві.

Аграрна програма партії.

В інтересах розвитку продукційних сил і класової боротьби на Україні українська соціалдемократична робітничая партія домагаєть ся:

1. Всі землі на Україні сільсько-господарського значіння назавше виключають ся з товарного обороту.

2. Всі землі приватних власників, котрі мають земельної власності більше норми, встановленої Всеукраїнськими Установчими Зборами, а також землі: державні, царські, князівські, удільні, церковні та монастирські повинні конфіскувати ся і передати ся в Український Земельний Фонд у власність України яко державного тіла в федеративній республіці Росії, причім норма земельної площі, вільної від конфіскації, не повинна бути більшою від дрібної селянської земельної власності.

3. Землі дрібних власників, котрі мають менше вказаної в пункті 2 норми, можуть передавати ся тільки в державну власність цілої України або-ж у власність її органів місцевого самопорядкування.

4. Всі ліси, води та підземні багатства на Україні, котрі мають загально-національне значіння, повинні бути сконфісковані у власність населення України для використання їх українською державою в інтересах громадянства.

5. Користування землею з Українського Земельного Фонду на основах, вироблених українським парламентом, повинно бути впорядковане демократично зорганізованими земельними комітетами України—центральними, губерніяльними, повітовими та волосними.

6. З Українського Земельного Фонду в першу чергу повинні задовольняти ся потреби в землі безземельного та малоземельного люду, причім перевага даєть ся хліборобам, зорганізованим в товариства гуртового господарювання.

7. Великі зразкові господарства, а також ті господарства, котрі мають особливу вагу для народного господарства України, необхідно зберегти від поділу на дрібні хліборобські господарства та вести в інтересах громадянства заходами де-

мократичних організацій—органів місцевого самопорядкування, кооперативів та професійних робітничих спілок.

8. З Українського Земельного Фонду повинна бути збільшена земельна власність адміністративних громад (міських і сільських) задля поширення комунального господарства.

9. Господарювання окремих господарств мусить провадити ся під контролею українських державних властей і органів самопорядкування згідно з пляном економічної політики України.

10. Державна влада й органи місцевого самопорядкування України повинні дбати про найінтенсивніший розвиток сільсько-господарської кооперації в усіх її формах.

11. Для сплати всіх гіпотечних боргів, що лежать на сконфіскованих землях, означених в пунктах 2 і 4, повинен бути встановлений одноразовий поступовий податок на приватне майно.

Про спинення війни.

1. З самого початку революції революційною демократією Росії була поставлена на денний порядок справа ліквідації світової війни на основі міжнароднього демократичного миру, без анексій і контрибуцій, шляхом революційного поєднання пролетаріяту всіх втягнених у війну держав, але ся справа не могла бути здійсненою на протязі сімох місяців революції через змагання провідних кругів революційної демократії працювати в порозумінню з імперіялістичною буржуазією.

2. Ліквідація війни може бути здійснена тільки тоді, коли державна влада перейде до рук революційної демократії, котра одна тільки може покласти кінець війні, провадячи рішучу активну боротьбу за мир всіма революційними способами: опублікуванням всіх таємних дипломатичних договорів російського уряду з імперіялістичними союзними державами, домаганням сучасного російського правительству від союзних держав негайно приступити до мирових переговорів, а при відмові союзних держав від мирових переговорів ужити крайніх засобів боротьби за мир, навіть розриву з урядами союзних держав.

Четвертий з'їзд української соціалдемократичної робітничої партії доручає фракції партії в Українській Центральній Раді вимагати від Ц. Ради й її Ген. Секретаріяту: а) вплинути на тимчасовий російський уряд в указанім напрямі ліквідації війни, б) вимагати від тимчасового уряду тепер же оголосити перемир'я, в) домагати ся участі представників українського народу в мировій конференції, г) задля забезпечення України від дальшої руїни під час демобілізації армії розробити й переводити в життя плян демобілізації армії й промисловости обовязково при участі представників робітничих організацій, д) в звязку з закінченням війни негайно виготувати плян переходу від постійної армії до міліційної системи оборони України.

Одночасно з'їзд доручає Центральному Комітетові УСДРП негайно розпочати безпосередні зносини з демократією різних країн і націй в справі найскоршого закінчення миру.

Про державний устрій України.

1. Напрямок економічного розвитку України вимагає відповідних державних форм для найповнішого національно-політичного та соціально-економічного самоозначення населення України.

2. Економічний розпад Росії, що став ся через сучасну війну, надзвичайно прискорює сей процес самоозначення України й ще більше загострює потребу утворення відповідних політичних форм існування України.

3. Через се справа самоозначення України стає справою актуально-пекучою і тому вимагає негайного створення сильної влади на Україні для керування економічним життям нашого краю.

4. Існуючі суперечности економічних інтересів між Україною та Росією, при політичнім пануванні революційної демократії в обох країнах, не викликають необхідности політичного відокремлення України від Росії, а навпаки тісні політично-економічні звязки цих країн, неповні зруйновані го-

сподарським розпадом російської держави, можливо зберегти у відповідних політичних формах в інтересах пролетаріату обох країн при умові, коли будуть усунені централістичні й імперіалістичні змагання великоросійської буржуазії.

5. Утворення політично-економічного зв'язку між Росією та Україною у відповідних державних формах відповідає тому напрямови політичного розвитку Європи, котрий проступє до перетворення Європи у всеєвропейську федерацію, на основі самоозначення націй.

Тому четвертий зїзд української соціалдемократичної робітничої партії гадає, що за сучасної доби взаїмні інтереси України та Росії вимагають установлення федеративного зв'язку між ними, разом з тим зїзд, основуючи ся на взазаних потребах економічного розвитку України та виходячи з інтересів пролетаріату, стану російської революції й міжнародного становища, визнає за необхідне поставити на денний порядок партійної діяльності будівництво Української Демократичної Республіки, котра має стояти в федеративнім зв'язку з російською республікою, а колиб се було можливе, і з іншими європейськими республіканськими державами.

Се завдання партії зїзд доручає Центральному Комітету винести в програму партії.

3 поезій полоненого М. Капельгородського.

I.

МОЇ ПІСНІ . . .

Мої пісні — це не байдужий спів, —
Це не ознак юнацького завзяття,
Це не пуста утіха грою слів...
Мої пісні — це спів прокляття!

Я їх співав не в рідній стороні,
Іх визвали в життє не чари долі, —
Родили ся вони в часи сумні:
То в час війни, то в час неволі...

Їх перший звук не рідний степ вчував, —
Не вітри їх появу привітали, —
Серед страждань і мук він пролунав:
В неволі співи ці зростали...

Мов квіти ті, що в темряві росли,
Мої пісні і бліді і безсилі, —
Та я й не жеду собі за них хвали.
Мені байдужі слави хвилі...

Одне-б хотів... щоб в рідній стороні,
Коли я вмру бува отут в неволі, —
Та заспівав би хто мої пісні
Далеко там... в степах... на волі...

БАЖАННЄ.

Хотілось би знати, чи скоро діжду ся,
Чи довго це мушу чекати
Я тої хвилини, коли поверну ся
До рідної хати?..

Чи скоро я вбачу і любу Вкраїну
І ріднії ниви та луки,
Чи може в неволі отут і загину
Від турки та муки?..

О, дайте бо змогу, щоб рідним повітрям
На повнії груди дихнути,
Рідню всю і неньку і любу дружину
В обіймах стиснути!

Щоб спити ся щастям життя на Вкраїні,
Забути в нїм муки неволі. —
Тоді... хоч і вмерти, та в Рідній Країні
І вмерти на волі...

ДО П. . .

Як будеш ти коли проходить по майдану,
Де довгий ряд казарм і сірих і сумних, —
Не бій ся, як тобі тихесеньке ридання
Почуєть ся від них...

То не душа жива ридав там забута,
Розбитих мрій моїх то пісня жалібна, —
То в стїнах тих риді кайданами прикута
Життя мого весна...

ДО П. . .

На крилах сну в чудову ніч весни
Лелесенько, як дим, я в Рідний Край полинув
І там серед квіток в зеленому гаю
Тебе, моя кохана, стрінув.

Під тінню віт на шовковій траві
Одна сиділа ти засмучена від горя
І плач тихий лунав, коли я підійшов
Й сказав: „Добривень, моя зоре!“

Єдина мить, і після довгих літ
В обіймах знову ми одне 'дного держали
І ти сміялась вже, хоча в очах твоїх
Перлисті сльози ще дріжжали.

Й питаєш ти, де був я до сих пір, —
В журбі, чи радісно цей довгий час проводив,
Й не вжесе забув тебе, що так давно-давно
Ні раз до тебе не приходив...

Моя зоря! Не тільки мить одну,
Я-б все мове життя з тобою волів бути, —
Але даремна річ!.. в далекому краю
В неволі мушу я сидіти...
І тільки в снах та в мріях золотих
З тобою, любая, я кожну мить буваю,
А в дійсності все сам... і дійсність мов та ніч...
І я — сумую та ридую...

ДРУЖИНІ.

Нам доля сувора в дарунок весільний
Не квіти чудові прислала, —
Самотність злиденну та горе і сльози
На нашій дорозі поклала.

Густими тернами йдемо ми, кохана,
До спільного щастя, — та різно,
І дійдем запевне, та тільки бою ся,
Що дійдем занадто вже пізно.

Бо кожну хвилину, я чую, що сили
Далекість дорogi зменшає
І в стомлених грудях бадьорість юнацька
Мов вогник в степу погасає...

І времті, стомившись життєм в самотині,
Хоч й зійдемо, любя, шляхами,
То підем, запевно, байдуже спокійно
В останній похід наш — до ями...

ДО МАМИ.

Мамонько любая! Мамонько рідная!
Знаю, що тяжко тобі, —
Знаю, що часто сумуєш ти, бідная!
Ночі проводиш в журбі.

Як тільки серденько стиснець ся болісно,
Думи нахлинуть сумні, —
Це вже — гадаю я — знов моя рідная,
Знову риди по мені.

Мамо кохана! В краю далекому
Серцем я чую твій сум,
Сльози пекучі, ночі безсонні,
Рої безрадісних дум.

Часто я бачу тебе, моя рідная,
Ночі весняної в снах:
В погляді сумному вираз безрадості,
Сльози пекучі в очах...

Мамонько любая! Годі журити ся,
Кинь свої думи сумні!
Ще-ж бо всміхнеться нам доля щасливая,
Прийдуть ще радості дні.

Всі ми, розкидані грізною бурею,
Вернемо знову до вас, —
Волі могутньої, долі щасливої
Скоро надійде вже час.

Щастя родинного, мамо кохана!
Вернеться час чарівний, —
Грізна-ж сучасність, сльозами залитая,
Буде мми спогад страшний...

СЕСТРИ С. К.

Як діждешся, моба, ти днів весняних,
Положих, чудових, мов сон чарівних,
І підеши цуляти в завітчанний гай,
Про мене в хвилину ту, сестро, задай.

Задай, що в неволі вже третю весну
Стрічаю й провозжу в якомусь півснугу, —
Бо радості мало приносять ці дні
Самому, в неволі, в чужій стороні.

Байдуже дивлюсь я на все ізза ґрат
Ні співам пташиним, ні квітам не рад, —
І гадка болюча рве душу мою:
Коли то вже буду я в Ріднім Краю?..

Чи скоро вже прийдуть ті радісні дні, —
Що з вами я вбачу ся, рідні мої, —
Чи може ще роки в неволі пройдуть,
Поки то дні волі до мене дійдуть?..

Три роки в неволі в літах молодих!..
І болісно й тяжко задати за них;
В житті мов та буря вони пронеслись,
Сльозами в весняній ночі змилась...

І чисті мов перли, легенько мов дим
Полинули сльози, незримі ніким,
І впали росю у Ріднім Краю
На квіти чудові в зеленім гаю...

Як будеш ти, сестро, в гаю тім цулять,
В чудовій квіти головку квітчать,
І вбачиши на квітах росини ясні,
Задай мене, сестро, у Ріднім Краї!..

В НЕВОЛІ.

В далекій країні
Що дня, що хвилини
Я думку болючу гадаю,
Чи скоро діжду ся,
Що знов поверну ся
До Рідною Краю?..

Два роки минули,
Мов сон промайнули,
І третій неволі минає, —
Стопив ся я тілом,
Душа наболіла, —
А волі немає...

Всі рожеві мрії,
Думки і надії
В неволі зів'яли, розбилися, —
Чекати, сидіти,
Страждати, терпіти —
Не маю вже сили...

Хочби на хвилину
У Рідну Країну
Злітати, побачити знову
І рідне поле
І села і гори
І пишну діброву; —

Щоб знов в цулавині
Безжурні пташині
Веселі співи почути;
Щоб лобу родину
І сина й дружину
Обняти, стиснути...

І досить зирнути,
Обняти, стиснути,
Щоб знову ожити душою,
Щоб сили набратись,
Боротись, змагатись
З недолею злою...

БАЖАННЄ.

Хотів би я цей довгий час полону
Не дійсно жити, а в чарах сну лежати,
Щоби людських стражданя і прокльону
І сліз — не чути, не бачити і не знати.
Щоб відпочити і тілом і душою,
Бо змучив ся, в неволі сидючи;
Вже сил нема бороти ся з судьбою,
Даремне ясных волі днів жедути...
Але заснуть і в чарах сну лежати,
Забути все, що діється тепер, —
І разом з тим і вірити і знати,
Що ти живий, що ти іще не вмер,
Хотів би я...

... Коли-ж промінні волі
Пробють до нас в бараки ці тісні,
Тоді від сну болючого неволі
Бажало ся-б проснутись і мені.
І знов вернуть на лобу Україну,
І знов почуть всі радості буття,
І все забудуть... неволю і чужину
И пригоди всі бурхливого життя.
Але вогонь палкий святого ніву
В душі моїй хотів би зберегти,
Щоби палить в людях байдужість їх ліниву
До кращого життя, до кращої мети.

З ОСІННІХ НАСТРОІВ.

1.

Минула ся весна... Вже осінь всю природу
В свій зодя золотий поволі зодяє
І дощиком дрібним весни красуні вроду
З лиця природи матері зливає...

Не квітнуть квіти вже і степ не зеленіє
І спів пташиний білями в дуброві не лунає,
Затих і пишний гай... зів'янув і жовтїв
І зодя золотий до ніг своїх скидає...

Природа уміра в риданню жалібному...
Та прийде ще весна, і знову ліс і поле
Знов займуть життєм... але в житті мойому
Моя весна не прийде вже ніколи...

2.

І жити не жив—і жити сил не маю
І сам не знаю я, що діять, що робить...
Знесилився весь і тілом і душою,—
Лиш серце молоде ще прагне жити-любити.

Але любити нема кого в неволі
І жити життям раба занадто тяжка річ!..
Терпіть же й ждять ясних промінів волі—
Даремне, бо кругом похмура темна ніч...

Хоча й діждусь нарешті я днів волі
І поверну ся знов до рідних дорож, —
Теж мало втіх, — бо не верну ніколи
Я днів моїх юнацьких, молодих...

3.

Сиджу в неволі я... за днями дні пливуть,
Поволі день за днем вже третій рік минає...
Вже я знесилився ждять... надії пишні мруть
І сам я мов той мрець... а волі все немає.

Гадаю часто я, чи дійсно я живу,
Чи тільки сон страшний та тяжкий бачу?..
Кою-б спитать?!.. Але... хто вчує річ мою
В цих громах боротьби серед страждань і плачу...

Я змучив ся увесь... Чого ще маю ждять?
Та й чи діждусь коли, що прийде порятунку?..
Чим довше буду ждять,—тим більше і страждать...
Доволі!.. Смерть!.. іди... зведем з життям рахунок...

II.

СІВАЧАМ.

(Культурним робітникам по таборах присвячую).

Смілійше кидайте зерно,
Воно зійде й зазеленіє, —
Бо й ґрунт родючий і давно
На нім нішто уже не сіє.

В чужих руках були лани,
Чужі над ними панували, —
Тому так пишно буряни
На всім просторі виростили.

Але ваш плуг до самих нідр
Родючий ґрунт перевертає,
Від буряну найменший слід
На всіх просторах замітає.

Смілійше-ж кидайте зерно.
Вже скоро й сонечко приріє:
Ростки чудові дасть воно
І гарно скрізь зазеленіє.

За працю-ж ту, що кладете
Ви тут в неволі на чужині, —
Чудові жнива зберете
Колісь на Вілній Україні.

* * *

Я з острахом дививсь, як гори хвилі,
Що в морі життям так грізно підняли ся,
О бері вдарили зі всієї сили,
Як кров і сльози всюди розлили ся.

Я з острахом вчував ті громи-шуми,
Що в морі грізно так і день і ніч лунали,—
В душі зівяли пишні квіти-думи,
А в серці жах і сум запанували...

Та час минав... і чим страшнійши ревіли,
І чим грізнійши в житті здіймались гори-хвилі,—

Тим мрії більші в душі моїй зростали,
Надії знов вертали в повній силі.

Бо-ж все життя до самої глибини
Захвилювало ся під хвилями-горами,
А в глибині-ж там — воля України
Потоплена без жалю Москалями.

І радісно я жду тепер хвилини,
Коли надійде вал страшний, несамовитий
І винесе нам волю України
На бері, кровю та сльозами змитий...

* * *

О схаменись,
Людством проклятий Бої війни!
Вже піднялись
Від сліз річки мов в дні весни;
Весь світ в крові
І труном вкрита вся земля, —
Нема любви,
Лиш смерть невпинно скрізь чула.
О, перестань,
Ти грізний Бої війни, п'ятми,
Збирати дань
Страшну, криваву між людьми.
Коли людей
Тобі не жалю,— хочби жалю
Сиріт, дітей
І їх нещасних матерів.
Полянь на них:
Їх батько десь в землі лежить,
А їх самих
Ти хочеш з голоду вморить.
Все їх добро,
Цей вислід праці тяжких літ,
З огнем пішло
Твоїм жерцям кривавим в слід.
Пустині скрізь,
Де села пишно так цвіли;
З крові та сліз
Річки повсюди протекли.
Хоч не дивись
На світ:—кругом лиш страшні сни...
О, схаменись,
Людми проклятий Бої війни!..

СІЧОВИК.

Серед вічних снігів,
Де в просторі степів
Тільки вітер холодний чула,—
Там — в чужій стороні
Без друзів, без рідні
Січовик молодий умірав.

В потемнілих очах
Відбиваєть ся жах,
Що помре він в снігах на чужині,
А сніги та льоди
Заметуть всі сліди
І забудуть його на Вкраїні.

А він край свій любив,
Для Вкраїни лиш жив,
За Вкраїну пішов і вмірати,
Коли воріг мглий
Рідний Край дорогий
Став огнем і мечем руйнувати.

І він вмерти-б хотів
Серед рідних степів,
Щоби в Ріднім Краю поховали,—

Не судилось того,
Бо забрали його
Вороги, до полону забрали.

І в далекі сніги
Умирають завезли
(Хай не рветь ся з полону тікати!)
І залишили там
На поталу снігам,
Щоби знав, як Вкраїну кохати.

Він й не плаче за тим,
Що вмира молодим, —
Бо-ж в вічне ми небо над нами,
Йому жаль ми того,
Що могилу його
Занесе тут в чужині снігами.

І в весняні дні,
Так хороші, ясні,
Там—на рідній далекій Вкраїні—
Чи-ж хто зможе прийти
І квіток принести
На могилу його тут в чужині?..

Пройде років зо три
І сніги та вітри
Зарівняють убогу могилу
І ознак не лишить,
Де заритим лежить
Січовик, що помер за Вкраїну...

До мартівських подій в Росії.

Я вірив в те, що скоро день настане,—
Хоч темна ніч висіла над землею,
Закутала життя в кривавій тумани
І зле сміяла ся над вірою мого...

Я вірив в те, що правда переможе,
Хоч всюди ще неправда панувала;
Від сліз людських і крові сита-пяна,
Вона з мові віри музувала...

Та сталося враз, що світова зірниця
Червоним полум'ям на сході спалахнула,—
Стидила ся неправда діл неправих
І ніч нараз поблідла і здригнула...

А схід горить!.. І полум'я червоне
Все більше-більше неба опортав.
Готує шлях приходу Правди-Сонця!..
Минула ніч!.. Людство, радій!.. Світає!..

УКРАЇНІ.

Я вірю, що муки й страждання твої
Нарешті скінчаться вже мають
Й не брязкіт кайданив, а волі пісні
В просторах твоїх замунають.

Бо хвилі життя вже розбили царат,
Що всюди ми острах наводив,
І звуки тавмні наповнили враз
Руїни вязниці народів.

Від снігом покритих Кавказьких вершин
По кровю залиті Карпати —
Ці звуки змили ся в чудовий один:
„Нам Вільна Вкраїна в мати!“

І вірю я: скоро надійде вже час,
Що вільна ти будеш, Вкраїно,
І горда, щаслива збереш усіх нас
Під стягом твоїм жовто-синім...

Вірте! Прийде волі час...

Там далеко в Ріднім Краї
Пісня волі скрізь лунає,—
Там вже рвуть кайдани лоди,
Рух живий, бадьорий всюди,
Там за волю бороття, —
Там — життя!..

Нам же зле судила доля:
В молодих літах неволя,
Та ще й в ці святі хвилини —
В час відродження Вкраїни,
Коли всім хотілось нам
Бути-б там!..

Але годі сумувати,
Серцю жальмо завдавати: —
Вже в повітрі весняному
Звуки волі плунуть з дому...
Вірте! Прийде волі час
І для нас!..

Ідейні основи „Вільного Козацтва“.

Зі статуту „Вільного Козацтва“ (за „Новою Радою“) села Рожнівки, борзенького повіту на Чернігівщині, довідуємо ся про такі ідейні мотиви сеї інституції. Передовсім зазначають „хлібороби с. Рожнівки, борзенького повіту на Чернігівщині“, що вони пам'ятають, „як славі наші предки боронили від ворогів Рідний Край“, і уважають, „що настав рішучий час остаточно та на завжди визволити ся Україні від московського панування“. Тому „ухвалили заснувати з себе гурт Вільного Козацтва в числі 160 душ імени гетьмана Петра Сагайдачного, щоб бути на варті волі та спокою на Україні, обороняючи її від ворогів. На загальній своїй нараді рожнівське Вільне Козацтво ухвалило: 1) Тому, що уряд на Україні складається з київської Центральної Ради й Генерального Секретаріату, то й слухати й корити ся тільки українському урядови; 2) коли захвять ся у наших чи окольних селі (і взагалі на Борзенщині) контрреволюційна сила, що буде загрожувати спокою та волі, Вільне Козацтво має за святий обов'язок рішуче бороти ся з такою силою; 3) за оборону волі на нашій Україні та української землі гурт вільних козаків не пошкодує свого життя; 4) дбати про культурно-освітний бік, як Вільного Козацтва, так і взагалі селян; 5) проти ворогів українзації шкіл, всіх інституцій на Україні й культурно-просвітних течій Вільне Козацтво уважає за обов'язок, по змозі сил та обставин, бороти ся; 6) на випадок зради з боку якого козака кара признається ся йому загальною радою козаків; 7) відповіді на ріжні запитання подавати тільки Українському Урядови й Українському Військовому Комітетови; 8) негайно звернути ся до Українського Військового Комітету з проханням затвердити наші ухвали та допомогти нам зброєю (рушницями, шаблями, пістолями); 9) вибрати споміж себе за сотника Хведора Павлюта й безумовно корити ся йому та виконувати всі його розпорядки, як що вони не суперечитимуть нашому статуту; 10) скількість Вільного Козацтва не обмежена; 11) викидати якого козака з козацького кола на завжди має тільки загальна козацька рада, тимчасово-ж і сам сотник; 12) кожен козак має скаржити ся за кривду над ним з боку товариша безпосередно сотникови, а на сотника перед загальною козацькою радою; 13) всіх, хто буде вживати шкідливих заходів проти нашого Козацтва, уважати за ворогів і рішуче бороти ся проти них; 14) не допускати свавільних захватів чужої власности; 15) не визнавати „твердих“ цін на рільнічі харчі (жито, пшеницю, овес, сіно і т. ин.), а продавати їх вільно відповідно до таких цін, які самі платимо за потрібні в нашій життю речі (крам, залізо, чоботи і т. ин.); 16) реквизиції сільського господарства допускати тільки в тім разі, коли на се буде необхід-

ний розпорядок нашого уряду; 17) на загальну раду маємо збирати ся по наказу сотника негаймо“.

Вкінці йде така присяга: „Ми, Вільне рожнівське Козацтво, присягаємо перед Ненькою-Україною та своїм сумлінням свято й непохитно провадити свою діяльність відповідно нашому статуту. Проклятий той буде, хто зрадить своїм обов'язкам, та тяжко буде покараний Вільним Козацтвом. Для доказу чого й підписуємо ся“. Далі йдуть підписи.

Не латанина, а перебудова!

I.

Відки такий заголовок? Пригляньмо ся австрійській внутрішній політиці австрійських офіційних державників, а побачимо, що се кравці-полатайки.

Австро-угорська кирея від довгих вже літ дрець ся і розлазить ся. Народам Австро-Угорщини рішуче за тісно в старім витертім халаті, що називаєть ся внутрішня політична будова. Кризь діри, нетільки вигризені зубом часу, але й такі, що повстали через те, що народи порозростали ся внутрішньою силою, бажанням волі, незалежності, свободи рухів і розвитку та своїми змаганнями до здійснення тих бажань розсаджують старий непридатний вже до нічого путнього халат,—кризь ті діри зиркають народи, ті, що недоволені, в напрямку до сусідів, які пишуть ся у новітнім добросердечнім і вигідно примірянім одязі. Австрійські державники все тільки кравці-полатайки. Замість справити новий, добрий одяг, в яким кождий чув ся-б вигідно та свободно, а старий витертій халат завісити в музею на клинку на показ, що й таке в Австрії бувало, тільки й знають, що латати непридатну драпку!

А тимчасом Австро-Угорщина — її політичний устрій потребує не латання, а обнову. Основної, сягаючої до коріння і обіймаючої цілий державний організм обнову!

Та на державників, офіційних керманічів державного судна, на них найшла невилічена сліпота! Вони не бачуть, що дієть ся і до чого се веде, й не знають, якої заради треба. За часів Штірка пробували ліку в шибеницях і криміналах, тепер у моралізаторських проповідях і патріотичних закличах, прикрашених неясними обіцянками. Другі, хоча й бачуть, в чім корінь лиха, не мають відваги пірвати зі старим, не мають енергії взяти ся за основну перебудову. Треті держать уперто пережите й нездатне, бо їм добре з тим, бо тягнуть з нього лихварські зиски. Всю силу випружують, всяких засобів уживають, щоб не стратити ні крихітки з того, що безправно й неслухно в їх руках. Та вони бачуть тільки по кінець носа. Цілком не рахують ся з тим, що серед таких обставин принесе, бо мусить принести, таємне завтра!

Та нехай собі офіційні державники тільки — полатайки — їм не до суду-віку держати керму держави в своїх руках. І тому не се важне й рішаюче, що сей, чи той міністер скаже, а те, як до справи ставить ся представництво народів, вибрані заступники народніх мас?

Для нас Українців найважливіше й найцікавіше, як до справи внутрішньої будови держави ставлять ся наші послі — наша Парламентарна Репрезентація?

На жаль мусимо сказати, що ясної відповіді на се питання не має! Ось хочби й під час дебати памятного засідання з 9 листопада трапляла ся нашим послам знаменита нагода ясно висловити ся, чого ми від Австро-Угорщини бажаємо, як уявляємо собі будучий устрій сеї держави, по яким плянам мала-б вона бути перебудована, але сього не зробив ніхто з українських послів. Трьох Українців забирало голос у памятній дискусії, але ані один не спроміг ся розвинути ясно додатну програму такого державного ладу, якого бажає український нарід в Австрії.

Посол Петрушевич виголосив дуже гостру промову, але наскрізь відемну, відемну в тім значінню, що лише критикував! Критикував становище держави та її керманічів до українського народу, критикував поведіння

Поляків супроти Українців, критикував політику Черніна в польській справі, протестував проти прилучення Східної Галичини до майбутньої Польщі¹⁾ й висловив надію, що нібито майбутня мирова конференція не дозволить скривдити Українців! Основним тоном його промови було розчарування й огірчення, що ті, на кого ми надіяли ся, завели нас. А надіяли ся по словам промовця і на правительство й на корону й на парламент і, хоч переконали ся, що наш батіг з кляча, під час війни наново зачали надіяти ся і наново розчаруємо ся, бо ось кілька днів тому обдурив нас гр. Чернін! „Наш нарід допроваджено на дно нужди, а тепер проголошують нам вирок смерти й віддають нас катови!“.

А не зважаючи на все те, ми таки не перестаємо надіяти ся на чужу поміч і спасення з гори, але тепер для відміни покладаємо свої надії на мирову конференцію! „До мирового стола засядуть також заступники інших націй, правдоподібно матимуть слово також представники української держави і я переконаний, що нетільки наші брати, але також заступники інших націй і то навіть тих, проти котрих наші жовніри нині бють ся, візьмуть нас в охорону перед тим насильством“.

Я дуже бажав би, щоб нове розчарування не спало на тих, що надіють ся нового нашого спасення від мирової конференції, але мушу щиро сказати, що ті вічні надії — то не реальна політика, а забобонна віра в чуда.

Хто знає, що чуда вийшли давно вже з моди, той повинен раз на все зірвати з такими надіями на благодати з небес. Все одно, хто на небі розсів ся, чи австрійський президент міністрів, чи австро-угорський міністер заграничних справ, чи хто небудь з коронованих голів, чи навіть „заступники тих, проти котрих наші жовніри нині бють ся“, ми мусимо, як що хочемо провадити реальну політику, раз сказати собі твердо та ясно: чуда тепер не в моді!

Другий український бесідник п. Вітик виголосив промову, яка може була-б вистарчаюча на якімсь вічу, але в парламенті і при такій важній історичній нагоді не може нікого задоволити. Початок промови міг викликати найкращі надії, коли бесідник звернув ся до всіх народів, жадаючи, щоб сказали своє справедливе слово в справі українського народу, та на жаль вже друге речення перечеркнуло сі надії! Бо в другім реченні сказав таке: „Ми тепер звернемо ся до народів, бо бачимо, що всі дипломати, які вводили нас в блуд, працювали тільки на наше знищення“. Дуже жаль, що посол, котрий називає себе соціалдемократом, щойно так пізно приходить до сього пізнання і щойно з огірчення до віроломства гр. Черніна звертаєть ся до народів! Але всеж ліпше пізно, як ніколи! І хоча в дальшій своїй промові п. Вітик не лишив ні сухої нитки на гр. Чернінови, то таки треба-б подякувати гр. Чернінови, що хоч нехотючи, поучив посла Вітика, до кого має звертати ся соціальний демократ. Та, відко, ся наука була дуже болюча, бо в дальшій промові Вітика все-таки звенить жаль, що Австрія за всі жертви українського народу, за вірність, за хоробрість жовнірів хоче віддати нас під панування „польської шляхти“. Знову той самий жаль і розчарування, що за такі гарні прикмети замість вдяки й нагороди — буки! Такий жаль в серці і устах соціалдемократа вже таки дуже дивний і незрозумілий. Не на часі й менше дивна серед теперішніх обставин фраза про „панування польської шляхти“. Дивна для кожного, хто знає, що саме польські соціалдемократи найбільше побивають ся за прилученням Східної Галичини до майбутньої Польщі. І як при слові „польська шляхта“ п. Вітик мав на увазі тільки походження з шляхотського роду, то не трудно буде йому підтягнути під сей стрихулець¹⁾ напр. послів Дашинського й Морачевського, але що зробить з Діамантом, Ліберманом і редактором „Narzęd-y“ Гекером? Може бути, що й вони шляхотського роду, але в кождім разі не з польської шляхти! А саме ся „шляхта“ проявляє найбільші апетити на українські землі! П. Вітик висловив готовість порозуміти ся з „польським людом“. Дуже добре, але чи названі

¹⁾ Гладільце.

тут польські політики говорять в імені шляхти, чи люду? І що думає п. Вітик з ними почати?

Та цілий світ розуміє під „польською шляхтою“ не тих, хто пишеться польським гербом, але соціальну верству, посідачів великої земельної посідлости, що як кляса до недавніх часів верховодила в польській політиці. Та ті часи безповоротно минули й серед нинішніх обставин говорити про „польську шляхту“ в давнім значінню — чистий анахронізм і, коли кажець ся: „Ми не позволимо присилувати себе піти в ярмо „польської шляхти“, то се може допровадити до прикрого непорозуміння, бо треба-б було шукати якогось викуту, якби так хтось, підхопивши застарілу фразу, сказав: отже добре, „в ярмо польської шляхти“ не підете, бо майбутня Польща буде демократична. Чи бесідник рахував ся з тим?!

А вкінці ще одно місце в промові Вітика, на котре хочемо звернути окрему увагу: „Тому ясніє перед нами російська Україна як надія, там вже перед кількома місяцями розносили ся оклики: Хай живе українська революція, хай живе українське національне правительство! Там, де 30 мільонів Українців уже тепер добуває собі волю, виборює самоозначення, де над філіями моря повівають наші хоругви, туди рветь ся наша безрозраднa душа, туди звертають ся наші очі в одинокій надії, що ми разом з українським народом з Росії переломимо всі заборони та зєднаємо ся в один самостійний вільний український нарід“.

Було-б дуже добре, якби так п. Вітик перевів усі ці поетичні фрази на щоденну зрозумілу прозу, бо щойно тоді вияснила ся-б політична думка, висловлена ними. Певне, що серце росте у кожного Українця, де не жив би він, що російська Україна визволяється, стає свобідною. І дуже гарно, що й промовець вітає ці події та щиро радіє ними, але нам, австрійським Українцям, привязувати до сього факту за далеку надію таке саме самодурство, як рахувати на благодати з небес. Тим більше, що як тепер справи стоять, австрійські Українці „не зрадили“ своєї програми, отже навіть, якби Українці з Української Республіки взяли участь в мировій конференції й бажали — а про се не може бути найменшого сумніву — по своїм силам допомогти австро-угорським Українцям, то хоча звісно їм наше положення в наддунайській монархії, але не звісно, якого виходу з нього бажать самі австрійські Українці, а через се не мали-б і позитивної спромоги причинити ся до промощення сього виходу.

Не спасли нас гарні слова й ласкаві обіцянки міністрів, не вирятує нас справедливості міжнародної мирової конференції, але так само ані „Полуботківці“, ані „Богданівці“, ані одеські „Гайдамаки“ не підуть визволяти нас з неволі! Пускати в обіг такі кличі й такі надії є злочином не проти держави, бо вона сього не злякається, але злочином проти нас самих, бо всяка надія на посторонню поміч убиває власний почин, підриває енергію і замість праці, труду й боротьби — учить тільки молитви й побожного заворотання очима!

Те, що хочемо ми австрійські Українці мати, мусимо самі й тут на властивім ґрунті добути.

Від обох попередніх промов відрізняється трохи промова третього українського бесідника п. д-ра Евгена Левицького. Не було в ній тих гострих тріскучих слів, що у Петрушевича, ані популярно вічевого тону, що у Вітика, зате було найбільше річезового змісту. План створення вже тепер польського королівства в унії з Австро-Угорщиною розглянув критично зі становища міжнародної політики, вказуючи, чим се грозить ідеї миру, зі становища відносин Австрії до сусідніх держав, підносячи небезпеку, яка загрожувала-б мирному пожиттю Австрії з її дотеперішнім союзником Німеччиною, і зі становища внутрішньої політики й будови Австрії. План прилучення Галичини до Польщі поборював датою про історичну минувшість та теперішній національний характер сього штучно зліпленого краю. Підніс і те, що захоплення польським питанням відвертає увагу Австрії від інших внутрішніх національних

питань і спонукує віддавати Українців на поталу Полякам. Вкінці заявив, що Українці ніколи не згодять ся на злуку з Польщею, а супроти запевнень з польського боку, що в майбутній Польщі правдивий рай жде Українців, підніс, що велика часть українського народу жила пять століть у тім польським раю і рішуче не хоче до нього вертати. Але хиба тільки се було важне в дебаті?

Про промови українських послів треба загалом сказати, що, зібравши їх разом, з пропуском фрази про „польську шляхту“, осягнемо ясну, рішучу й уґрунтовану відповідь, чому український нарід не хоче під Польщу, чому так рішуче противить ся приділенню Галичини до майбутньої Польщі. Але як хтось ждав, що при сій знаменитій і рідкій нагоді дізнається ся, чого австрійські Українці бажать, до чого змагають і за що будуть бороти ся, той мусів дізнати розчарування.

Українські послы говорили в австрійським парламенті про справи життєві для Австрії, держави народів, говорили як послы одного з народів многонародної Австрії й то народу найбільш покривдженого, найбільш упослідженого, найбільш заінтересованого в тім, щоб ся многонародна Австрія стала иншою, щоб скинула старий халат, а зладила собі новітню вигідну одіжку, а все-таки не сказали ні словечка про се, що найпекучіше, ані одною рисою не зарисували, якою та Австрія повинна стати, щоб усім її народам, а передівсім українському було в ній добре.

Є один український політик, що мов виучену задачу при кожній нагоді повторяє будь-що-будь позитивне, хоч не своє домагання: створення з українських земель Австрії окремої української провінції. Сей політик — посол др. Кость Левицький. Але, повторяючи своє позитивне домагання, не вкладає в нього ніякого змісту та й нема в тім напрямку ніякої акції і не в'язать ся того домагання з ніяким планом основної перебудови Австрії. Розуміть ся, що таким відокремленим, лише інтерес Українців акцентуючим своїм становищем не можна заінтересувати інших австро-угорських народів, а надіяти ся, щоб бажання Українців відокремлено було заспокоєне, — се знову та сама віра в чуда! А навіть, якби ся неправдоподібність стала ділом, то й се не було-б нічим иншим, як лиш латанням старого витертого халата, що, правда, значно поліпшило-б положення Українців в Австрії, але все-таки не дало-б нам того, до чого мусимо з цілою свідомістю, ясністю та енергією іти, приєднуючи собі на союзників в тій праці всіх тих, хто бажає, щоб Австро-Угорщина стала новітньою, демократичною, свобідною державою народів.

Про се, яке повинно бути наше становище в сій справі і хто нам може бути союзником, поговоримо иншим разом!

В. Темницький.

Як упала царська влада.

Оповідання простим людям про події в Росії.

(Продовження)*.

IV.

Микола II.

В 1894 р. Олександр III помер. На престіл вступив його син Микола II.

І знову в Росії віджили постійні надії. Оповідали, що молодий цар добра й прихильна до народу людина. Переказували, що, приймаючи в часі переїзду до Криму ріжні депутації, він говорив про зеднання „з усіма станами“ й про „цілу російську землю“ (а не про саме лише дворянство).

14 падолиста молодий цар одружив ся з гесенською княжною, Німкинею. З сього приводу знов оповідали, що в часі врочистостей в Петрограді не було події. Були лише війська, жандарми на конях і двірники. Се довело нарід до такого захоплення, що царя стрічали й провозжали

* Пор. „Вістник“, ч. 177.

радісними криками, а він мав нагоду перекопати ся, що російський нарід все ще вірить в царів і покладає надії на нього особисто. І ся народня надія берегла його краще ніж ряди ненависної для народу поліції. Хоч і є приповідка: добра слава лежить, а погана біжить, та до царів вона не відносила ся. Про них, щоб вони ні робили, зла правда мовчить, а лицемірна брехня хвалить і поширюєть ся свободно. І знову по містах і селах, до найдалших хуторів, усеюди стали зростати надії на царську правду. Оповідали, будім-то молодий цар ходить без охорони по вулицях, вдаєть ся в розмову з простими людьми та студентами, що він не допустить, аби вал окружив і його, як усіх царів. Заговорили про се в земствах і міських думках.

У земства були свої турботи. Земство—всестанова інституція, і хоча в ній переважали дворяне й багаті власники землі, але були й селяне, й люде вибрані від дрібних земельних власників. Але у земства не було того права, яке мало дворянство, — доводити до відома царів про народні потреби й нарікання, поминаючи найвищих чиновників. І ось тепер на земських зборах найкращі земські люде заговорили про сю несправедливість і готували ся просити, щоб цар дав земству се право.

Найперше задумали поклопотати ся про се тверські губернські земські збори. Склали найпідданійшу адресу; її прочитали й ухвалили збори, при чім проти сеї адреси пішло лише 8 земських начальників. Але місцевий губернатор поспішив внести протест проти постанови зборів і не допустити до представлення цареві. Земці постановили післати адресу цареві через міністра двору гр. Воронцова-Дашкова. Але й той не згодив ся предложити її цареві й відповів, що адресу повертаєть ся тому ж тверському губернаторові без полагодження. Всестановому земству не можна було пробити ся до царя зі скромним проханням. Воно натикало ся всюди на туж саму урядницьку стіну. І молодого царя вже окружав довкола вал.

Лишала ся ще надія. На січень призначено прийняття депутацій від усеї держави з поздоровленнями з приводу царського шлюбу. Земці порішили при поздоровленню й піднесенню хліба-соли знову повторити свої благання й надії, виложені в адресі. Але вище урядництво також готувало ся й робило свої заходи. Тоді був ще живий Победоносцев, найгірший з дорадників попереднього царювання, і тепер він цілком заволодів новим царем...

Се стало видно вже від падолиста 1894 р.: поліція знову заходила ся по старому втихомирювати всякий вільний рух. Заворушили ся студенти. Всі говорили про те, що знову почали ся арешти й висилки без суду, які давно опротивились всьому народові. Та Росія звикає сподівати ся і, хоча чимало людей давно зрозуміли істоту самодержавя та сміяли ся з сих надій, але вони все-таки жили, і громадянство чогось чекало.

19 січня 1895 р. до Петрограду позїздили ся з усіх країв представники станів та інституцій і в призначену годину зявили ся в царських палатах з хлібом-сіллю, з добросердечними поздоровленнями та сподіваннями. Всі знали, що від сеї хвилини залежатиме все, що новий цар скаже якесь важне рішуче слово.

І він сказав його.

О дванадцятій годині двері відчинили ся і цар увійшов у залу, повну придворних і депутатів від станів та інституцій. Він був зворушений і тримав у руках картуз. Пройшовши кільканадцять кроків, він спинив ся й почав говорити непевно й заглядаючи до картуза, де у нього лежав кавалок паперу з написаною промовою. Опісля оповідали, що промову написав Победоносцев і поклав у картуз, щоб молодий цар не наплутав. Наприкінці промови Микола II майже кричав нервовим зворушенням голосом. І в сім крику молодого царя ціла Росія почула відповідь найвищого урядництва на скромне прохання, висловлене тверськими земцями.

Чого вони просили? О, вони просили небагато! Ось точна виписка з їх адреси:

„Ваша імператорська величності!

В знаменні дні початку вашої служби російському народові земство здоровить вас привітом вірнопідданих. Ми плекаємо надію, що з висоти трону ви почуете голос народньої нужди... Що закони виконуватимуть ся непохитно, як з боку народу, так і представників сеї власти... І нарешті: Ми чекаємо, царю, можности й права для громадянських установ висловлювати свої погляди в питаннях, які їх торкають ся, щоб до висоти трону міг досягати вислів потреб і думки не самих лише представників адміністрації (себто урядництва, чиновництва), але й російського народу“.

І се все! Ось з якими поміркованими просьбами звертало ся всестанове земство до російського царя в 1895 р. Але найвищі урядники побачили для себе в сім велику небезпеку. Їм не подобало ся, що в адресі говорило ся про службу царя російському народові. Вони вмовляли в царя, що цілий рідний край мусить служити йому, а не він рідному краю. Ще гіршою здавала ся їм вимога, щоб вони, урядники, також сповняли закон, а найгірше — щоб виборні люде могли оповідати, хочаб тільки про місцеві справи, просто цареві, без них. Се означало-б, — думали вони, — що стіна усунеть ся й до царя доходитиме справжній голос країни...

І ось старий царедворець підповів цареві відповідь російській землі. Промову царя надрукували в усіх газетах. Він закінчив її так: „...Мені відомо, що останніми часами чути було голоси людей, які захоплюють ся безглуздими мріями про участь представників земства в справах внутрішньої управи. Нехай же всі знають, що я... берегти-му засади самодержавя так само певно, як охороняв його мій незабутній небіжчик батько“.

Треба зазначити, що тоді на самодержавє ніхто не робив замаху й просьба земців складала ся лише з того, щоб не самі тільки урядники й не саме шляхотство мали право звертати ся до царя з просьбами то скаргами.

І се покірне благання названо безглуздими мріями. Себто молодий російський цар заявляв цілій Росії, що він по старому лишити ся царем самого дворянства й урядництва, а голосу всіх інших станів слухати не хоче.

Вражінне від сеї промови було таке несподіване, що, підходячи з хлібом-сіллю, один депутат упустив тарелець додолу. Купка предводителів дворянства зараз же після прийняття повалила до Казанського собору правити молебень: Богу дякувати, все лишити ся по давньому. І сей царь буде їх.

Але се була саме тільки купка. Всі земські люде, навіть кращі з дворян, відходили з царського прийняття з гирким серцем, з образою в душі. І по цілім Петрограді, а потім і по цілій Росії рознесла ся чутка про те, як російський цар прийняв своїх підданих, що зявили ся до нього з хлібом-сіллю, і як він немов ученик вичитував з папірця те, що йому підповів злий дух царських палат — Победоносцев. Значить, край сподіванням, кінець хлопачим мріям! Росії сказано відкрито, що її надії на царя — лише мрія й до того-ж безглузда мрія, що давно вже знали ті, хто боров ся з самодержавєм, хто зазнав за се вязниці й заслання.

Тепер до них пристало багато людей, які досі ще вірили в стару казку. Я жив тоді на Волзі, де є багато старовірів, людей, начитаних у Святім Письмі. І один з них, згадуючи біблійне оповідання про Робоама, заявив якось при мені серед публіки на пароході:

— Так, тепер російський нарід скаже, як Ізраїльтяне сказали Робоамові: „Нема нам части в домі Романових“.

Але в простім і темнім народі жила ще надія і треба було багато тяжкої науки, щоб винищити її.

Царювання Миколи II не було скупе на сю науку. Вона достала ся народові за страшенно дорогою ціною, шляхом довгих страждань, які привели Росію на край загибелі.

Володимир Короленко.

(Далі буде).

Вісти.

Останні вістки з Української Республіки. Для охорони національної революції на Україні, що відбувала ся рівночасно з революцією большевиків у Петрограді, утворила Мала Рада окремий Комітет рятунку революції на Україні, котрий має бути найвищим органом і відповідальним перед Українською Центральною Радою. Російська військова команда київської округи зброяно виступила проти українських властей, підчинених Раді, й почало ся острілюванне Київа з тяжких гармат. Тимчасом з Поділля надійшли три українські полки та взяли в полон російський генеральний штаб. Після того пустили ся російські війська в утечу, а Центрально-Українська Рада й Генеральний Секретаріат взяли всю владу в свої руки. Ген. Секретаріат доповнено до первісного, задуманого зразу складу. Нові генеральні секретарі такі: Микола Ковалевський для справ виживлення, Микола Порш — праці, Михайло Ткаченко — справедливости, Симон Петлюра — війни, Голубович — торгівлі та промислу, Єщенко — комунікації й Олександр Зарубін — пошти й телеграфу. Українському правительству підлягають нетільки давніші признані російським правительством п'ять губерній: київська, полтавська, чернігівська, подільська й волинська, але й харківська, катеринославська, херсонська, таврійська й українські часті воронізької, курської й інших губ. Головним начальником київської військової округи став самостійник полковник Павленко, який іменував полковника Паршенка (?) шефом українського генерального штабу, а генерала Циговича командантом міста Київа. Почта, телеграф і залізниця знаходять ся в руках українських частей війська. Розв'язано „контрразв'ядку“, арештовано всіх урядників і сконфісковано документи. Арештовано давнішого шефа київської військової округи ген. Квєдінського, далі ген. Трегубова й комісара київської військової округи Кирієнка. Міністер війни Петлюра закликав 360.000 Українців північного фронту до Рідного Краю. Годовний командант південно-західного фронту ген. Володченко повідомив міністра війни С. Петлюру телеграфічно, що він, його генеральний штаб і підчинена йому армія підлягають від сього часу Петлюрі. Центрально-Українська Рада виробила законопроекти Української Республіки, поділу великих посідастей, Української Установчої Ради, організації Української Маринарської Ради й українізації чорноморської фльоти. — Посол до давньої Думи Петровський, котрий саме вернув до Петрограду зі своєї подорожі до Харкова й Донської області, заявив, що скрізь є спокій і порядок. Ціла влада знаходить ся в руках українських робітничих союзів. Пороблено всі заходи, щоб перешкодити Калєдінови виступити проти правительства на Україні.

— Про бої за Київ пише „Правда“: Багатодневі бої за посіданне Київа остаточно порішено. Козаків і прихильників союзу офіцерів розбило зовсім українське військо й вони мають тяжкі страти. Київ остаточно увільнений від панування козацтва. Місто знову знаходить ся під владою Української Центральної Ради. Центрально-Українська Рада вислала депеші до ради народніх комісарів у Петрограді, повідомляючи, що Центрально-Українська Рада тримає тепер в своїх руках цілу виконавчу владу.

Українська фльота. „Правда“ доносить: Центральний Комітет чорноморської фльоти ухвалив попірати нове правительство в Петрограді. Ціла чорноморська фльота признана за державну власність Української Республіки. На всіх воєнних російських кораблях на Чорнім морі повіватиме від сього дня (телеграма з 1 грудня) виключно українська національна фляга. Тільки мала меншість Центрального Комітету була противна повищій ухвалі. Чорноморська фльота висловила ся крім того більшістю голосів за негайне заперестанне воєнних операцій. Арештовано якусь частину офіцерів маринарки. Центральний Комітет затвердив ухвалу залози якоїсь частини воєнних кораблів утворити експедиційний корпус і вислати його проти козаків донської округи.

Українізація Світляни. „Рус. Сл.“ з 26/X доносить з Севастополя під датою попереднього дня: А. Керенський видав

приказ про українізацію в балтійській флоті корабля „Світляна“. Сей приказ повітала чорноморська фльота з великою радістю. Сьогодні ціла чорноморська фльота прикрасила ся українськими флягами й викинула сигнал флягами: „Хай живе вільна Україна“. Під впливом вістки про прихильне відношенне міністра-предсідателя до українізації суден фльоти Чорноморської Український Військовий Комітет ухвалив зукраїнізувати всю чорноморську флоту. На судах, найбільшу часту команди котрих творять Українці, повівають українські фляги.

Декларация Стешенка. Як доносить „Рус. Сл.“ з 26/X з Київа під датою 25/X, генеральний секретарь для справ просвіти Стешенко закликав до себе для офіційного познання йомлення начальників усіх середніх і низших шкіл Київа та звернув ся до них з промовою, в котрій між иншим заявив: Здобутками автономії України користуватимуть ся всі народи, що живуть на її території. Але український народ мусить забезпечити свої права яко державний господар своєї землі. На підставі того всі школи на Україні не можуть обходити ся без знання того народу, котрий є державним на українській території, без знання мови, історії, географії й літератури того державного народу. Тому українознавство мусить бути признане обовязковим в усіх повноправних школах на Україні. Далі Стешенко заявив, що нова влада буде гуманною, але виступів офіційних осіб проти нового ладу не допустить і поведе рішучу й непохитну акцію. Хто приятель народу й хоче працювати для його добра в напрямі його ідеалів, той може вести свою роботу в контакті з Генеральним Секретарством просвіти. А хто не бажає признавати принципів, указаних у промові генерального секретаря, тим не по дорозі з новою владою на Україні. Хай такі особи шукають поля для своєї діяльности на инших місцях.

В справі кубанської республіки зїзд з инших міст катеринодарського відділу, вислухавши ухвалу Військової Ради, постановив: 1) згуртувати ся довкола тимчасового правительства й тільки його постанови проводити в життє; 2) признати суперечним з інтересами Росії самочинне введенне федерації взагалі і в Кубанський край зокрема перед Установчими Зборами; 3) заявити, що самоуправа областю може бути зорганізована тільки на основі безпосереднього, рівного й таємного голосування і 4) просити правительство установити у відділах комісарів від инших міст на правах повітових комісарів (Н.В.).

Південно-східні злучені держави. „Рус. Сл.“ з 6 падолиста доносить з Владикавказа, що там скінчила ся конференція козацьких військ і гірських народів Кавказу. На конференції підписано договір закінчення „Південно-східного Союзу козацьких військ, гірських народів Кавказу й вільних народів степу“. Союз має своєю цілю: осягненне найскоршого заведення російської демократичної федеративної республіки, з уділенням членам Союзу прав окремих штатів, змаганне до утворення сильної влади, яка опирала ся-б на всіх живих силах краю, поміч центральній державній владі в боротьбі з зовнішнім ворогом і в закінченню гідного миру на основі самоозначення народів, а також при заведенню в державі правного ладу та в боротьбі з контрреволюцією. Кождий член Союзу цілком незалежний в справах внутрішнього життя і має право самостійно навязувати зносини й заключати договори, що не протирічать цілям Союзу. На чолі Союзу стоїть зеднане правительство, при чім кождий член Союзу посилає в склад правительства своїх двох представників. Зеднане правительство здійснює завдання Союзу та провадить зносини, як з центральним і місцевими органами влади російської держави, так і з органами управи народів і країв Росії. Південно-східний Союз має свого представника при центральнім російським правительстві. Місцем осідку зеднаного правительства є місто Катеринодар. До Союзу належать: козацьке військо донське, кубанське, терське, астраханське, калмицький народ, всі народи Дагестану, Закавказської округи, гірські народи Терського й Кубанського краю і Сухумської округи та степові народи Терського краю й ставропольської губ.

Другий український селянський зїзд саратівської губ. відбув ся 7 жовтня н. ст. На зїзд прибули представники від

українських громад аткарського, балашовського, вольського, камишинського, саратівського й царинського повітів. У програму зїзду входили реферати: 1) управи Союзу про його діяльність і 2) про вибори до Установчих Зборів. Перший реферат подав Сапїцький. Ще на першій зїзді поставлено цілою Союзу оборону економічних і культурно-національних інтересів селян-Українців і в сім напрямі доведено ся працювати управі перші місяці своєї діяльності. До управи надходили заяви, що місцеві мешканці Великороси роблять насильства над Українцями й тому одні прохали захистити їх від сих насильств, а другі прохали, щоб Союз допоміг їм у проїзді на Україну, бо там не можуть вони zostавати ся на далі. Управа замовляла українські книжки й розсилала їх на продаж. В члени Союзу записало ся понад 800 господарів. У справі виборів до Установчих Зборів прийняв зїзд по довгій дискусії таку постанову: Признаючи, 1) що тільки самі Українці можуть найкраще обстоювати національно-політичні й економічні інтереси українського народу, 2) що в саратівській губ. живе понад 200 тисяч Українців, які могли-б подати свої голоси на український список і тому можна мати надію, що один кандидат зі списку може пройти до Установчих Зборів, зїзд постановив: виставити від Союзу селян-Українців саратівської губ. свій список кандидатів з тим, аби вони на Установчих Зборах обстоювали федеративно-демократичну республіку в Росії й національно-територіальну автономію України та перехід землі в національний фонд без викупу. Зїзд намітив чотирьох кандидатів до Установчих Зборів: голову Союзу селян-Українців саратівської губ. Віктора Сапїцького, Андрія Черниша, Евгена Лисенка й Іларіона Согниченка (Р. Г.).

Другий всеукраїнський зїзд робітників пошти, телеграфу й телефону скликала головна рада Всеукраїнської поштово-телеграфної Спільки на 7 листопада н. ст. до Києва з таким денним порядком: 1. Сучасний політичний момент. 2. Демократична нарада й відношення до неї різних соціалістичних партій. 3. Українська Установча Рада й відношення до всеросійських Установчих Зборів. 4. Генеральний Секретаріат і його влада на місцях. 5. Фінансово-економічний стан Російської Республіки й України. 6. Звідомлення головної ради Спільки та звідомлення з місць. 7. Всеукраїнська поштово-телеграфна Спілька й відношення до Всеросійського поштово-телеграфного Союзу. 8. Статут Спільки. 9. Реферат ради Спільки про харчові справи поштово-телеграфних робітників на Україні (Нова Рада).

В комісії для національних справ доказував В. Нудубідзе на засіданні 1 листопада, що право самоозначення се природне право кожної нації й держави повинні змагати здійснити право кожної нації на самоозначення. Тому справи, що торкають ся самоозначення різних національностей, повинні зпочатку розв'язати національні Установчі Зібрання, а шойно потім загальнодержавні Установчі Збори (Р'єчь).

До виконавчого комітету київської Ради робітн. депутатів увійшли з українських соціалдемократів: Глушенко, Ткаченко й Цигіпа (Р. Г.).

В. Чернова поставлено в Харкові на першій місці в об'єднаній списку кандидатів до Установчих Зборів партії соціалістів-революціонерів, українських соціалістів-революціонерів і губернської ради селянських депутатів (Рус. Сл.).

На професорів „Вільної Української Академії Мистецтва“, запрошено артистів: Бойчука (фреска, мозаїка, темпера), Бурачка (пейзаж), Жука (портрети й декоративне малярство), Василя Кричевського (народне мистецтво, український орнамент, архітектура), Хведора Кричевського (офорт, скульптура, портрет), Маневича (пейзаж), Мурашка (жанр), Нарбута (графіка) (Р. Г.).

Київський Комітет Українців Галичан і Буковинців, що потерпіли від війни. Як доносить „Нов. Вр.“ з 2/ХІ, тимчасове правительство розглядає прелімінар видатків заснованої за ініціативою бувшого краєвого комісара Галичини й Буковини Дорошенка „Галицько-буковинської Комісії“. Сю комісію задумано ще перед уступленням російської армії з Галичини й вона має помагати поворотови до рідного краю українським, польським і жидівським виселенцям і закладникам, засланим

давнім правительством на Сибір і до східної Росії. Зразу Дорошенко домагав ся для комісії кредиту 3 мільонів, задумуючи повернути виселенців через Торнео, Німеччину й Австрію на рідні пожарища. Тепер по скасуванню уряду комісара Галичини й Буковини Галицько-буковинську Комісію утворено при Українській Центральній Раді у Києві. Справи Галичан-збігців, зосереджені в „Народномъ Совѣтъ Прикарпатской Руси“ в Ростові на Дону, застановлено ще в літку. Згадана комісія при У. Ц. Раді розпоряджає меншим кредитом. Вона запросила Українців-Галичан і Буковинців, що живуть у Києві, всіх без різниці, з якої причини приневолени вони тепер жити в Києві, на збори 28 жовтня н. ст. В цілі переведення списку кожний має принести записку, як подає Р. Г., а в ній відповіді на такі питання: 1. Імя, назвище й літа. 2. Де проживав перед війною (повіт, місто, село). 3. Чим займав ся (професія). 4. Імя й літа жінки та дітей. 5. Де вони тепер знаходять ся. 6. Чим займають ся (працюють, учать ся). 7. Яке майно zostавив у Галичині (Буковині) і яка буда його ціна перед війною в коронах. 8. Чим займаєть ся тепер. 9. Скільки заробляє на місяць. 10. Як має видатки. 11. З яких комітетів побирає за допомоги. 12. Докладна адреса теперішнього мешканця. Такі відомості киче потрібні Комітетови тільки для докладного познайомлення з положенням Галичан і Буковинців у сучасних відносинах. За згодою Ген. Секретаріату для внутрішніх справ сей Комітет носить тепер таку назву: „Український центральний галицько-буковинський Комітет допомоги жертвам війни при Українській Центральній Раді“.

„Українське Видавництво“ в Катеринославі. Відбули ся збори сього товариства. Від 1 січня до загальних зборів поступило 39194 карб. 47 коп. За сі гроші видруковано більше десятка дитячих книжок в числі 139.000 примірників, між ними перше місце займає „Дзельнь-Бом“. Збори поручили окремій комісії відшукати придатну для видавництва друкарню. З книжок, які надруковано та які друкують ся, особливе значіння має книжка С. Русової, в котрій містять ся її лекції (читані в київськ. Фребелівськ. інституті) про дошкільне виховання дітей. Ухвалено передати на будуче перегляд нових рукописів і редагування редакційній комісії, головою якої вибрано Л. Віднову (Н. Р.).

Члени президії Союзу визволення України М. Меленевський і О. Скоропис-Іолтуховський, які від червня перебувають у Стокгольмі в дозвіданню дозволу російського правительства на поворот на Україну, видали там на російській мові широку відповідь на знані ревеляції про Союз російського генерального штабу п. з. „Что такое Союзъ освобожденія Украины?“ Зміст сеї відповіді покриваєть ся більше-менше з статею по сю тему В. Дорошенка в „Українськ. Слові“, яку разом з його статею, уміщеною недавно у „Вістнику“ п. з. „Союз визволення України й „орієнтація“ російських Українців“ видає Союз окремою брошурою, для того не подаємо на сторінках „Вістника“ відповіді М. Меленевського й О. Скоропис-Іолтуховського.

Бібліографія.

Видання Союзу визволення України.

Іван Павлюк. Просвітна справа на селі. Відень, 1917. Стор. 31. Ц. 40 сот.

Зміст: I. Про родинне виховання. II. Про народну школу. III. Про позашкільну освіту. IV. Театр.

Отіє нариси, написані легко й живо одним з полонених, що як член середовища, про яке пише, та яко знаменитий довголітній організатор його дуже вірно підхоплює потреби просвітної справи на селі, заслуговують на як найширше розповсюдження серед українських селянських мас.

Зміст: Справа миру й Україна. — Ухвали зїзду народів у Києві. — Микола Шаповал. Штучка пана Більського (Або як і чим воюють Польки проти Українців). — Українські школи на Підляшю й Поділю. — Резолюції четвертого зїзду укр. соц.-дем. робіт. партії. — З поезій полоненого М. Капельгородського. I, II. — Ідейні основи „Вільного Козацтва“. — В. Темницький. Не латинина, а перебудова! — Володимир Короленко. Як упала царська влада. IV. Микола II. — Вістн. — Бібліографія.

Відповідає за редакцію: Микола Троцький.

З друкарні Адама Гольдшварца в Відні 14